

แดนมนุษยภูมิ
(Human Realm)

โดย
นางสาว ปิ่นกมล แสงแก้ว

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ศิลปนิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปบัณฑิต

ภาควิชาศิลปไทย

คณะจิตรกรรมประติมากรรมและภาพพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2553

HUMAN REALM

By

Miss Pinkamon Seangkeaw

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree

Bachelor of Fine art (B.F.A),

Department of Thai art,

THE FACULTY OF PAINTING SCULPTURE AND GRAPHIC ARTS

SILPAKORN UNIVERSITY

2010

คณะจิตรกรรมประติมากรรมและภาพพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร อนุมัติให้นำเอกสารศิลปนิพนธ์
ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปบัณฑิต สาขาวิชาศิลปไทย

.....
(รองศาสตราจารย์ปริญญา ตันติสุข)
คณบดีคณะจิตรกรรมประติมากรรมและภาพพิมพ์
...../...../.....

คณะกรรมการตรวจศิลปนิพนธ์ ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์อภิชัย ภิรมย์รักษ์)
...../...../.....

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์วิริญญา ดวงรัตน์)
...../...../.....

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์
..... กรรมการ
(อาจารย์ปัญญา วิจินธนสาร)
...../...../.....

..... กรรมการ
(อาจารย์ชูศักดิ์ ศรีขันธ์)
...../...../.....

..... กรรมการและเลขานุการ
(อาจารย์สาครินทร์ เกรืออ่อน)
...../...../.....

ผู้ควบคุมศิลปนิพนธ์
(อาจารย์ปัญญา วิจินธนสาร)
...../...../.....

หัวข้อศิลปนิพนธ์	แดนมนุสสาภูมิ
ชื่อนักศึกษา	นางสาวปิ่นกมล แสงแก้ว
สาขาวิชา	ศิลปไทย
ภาควิชา	ศิลปไทย
ปีการศึกษา	2553

บทคัดย่อ

จากเรื่องไตรภูมิพระร่วงได้อธิบายถึงดินแดนมนุสสาภูมิไว้อย่างพิสดาร โดยเชื่อว่า โลกเรามีสี่แผ่นดิน รวมถึงแผ่นดินที่เราอาศัยอยู่ด้วย เรื่องราวเหล่านี้เป็นอุดมคติทางความเชื่อที่อยู่บนพื้นฐานของความจริง ซึ่งมนุษย์พอที่จะฝันจินตนาการถึงโลกของความสุขได้ ด้วยความประทับใจในเนื้อหา เรื่องราวที่สนุกสนาน มีสิ่งแปลกมหัศจรรย์มากมาย อีกทั้งยังแฝงไปด้วยแง่คิดให้มนุษย์สร้างจิตสำนึกที่ดีงามตั้งอยู่ในศีลธรรม ข้าพเจ้าจึงนำมาเป็นแรงบันดาลใจในการสร้างผลงาน โดยใช้เทคนิควิธีการจากการเขียนภาพจิตรกรรมไทย ประเพณีผสมผสานกับวัสดุพื้นถิ่น เพื่อถ่ายทอดความคิด อารมณ์ความรู้สึกและจินตนาการออกมาเป็น รูปทรงในอุดมคติของข้าพเจ้าเอง

Thesis Title Human Realm
Name Miss Pinkamon Seangkeaw
Concentration Thai art.
Department Thai art.
Academic year 2010

Abstract

Form one of Buddhism literature, Trai Bhum Pra Ruang or Three Worlds, Human Realm was completely explained about the belief of 4 worlds including the earth, concerning ideology base on the truth in which human can imagine about world of happiness. According to impression in content and fun story with plentifully fantastic things while various aspects, were presented implicitly to develop consciousness in man, inspired me in creating painting art, using Thai traditional painting techniques mixed with local material, to transfer emotion, feeling, and imagination from my own idealistic configuration.

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาศิลปนิพนธ์และการปฏิบัติงานครั้งนี้ ข้าพเจ้าน้อมรำลึก ถึงพระคุณบิดามารดาที่ให้ความ
กรุณาทั้งกำลังใจและทุนทรัพย์ในการศึกษาค้นคว้าจนทำให้ศิลปนิพนธ์นี้สำเร็จได้ด้วยดี ขอขอบคุณอาจารย์
ปัญญา วิจินธนสาร อาจารย์ที่ปรึกษาศิลปนิพนธ์ ที่เมตตาอนุเคราะห์สละเวลารับเป็นที่ปรึกษาให้คำแนะนำ
ต่างๆ และคณาจารย์ในภาควิชาศิลปไทยทุกท่านที่คอยชี้แนะแนวทางแก้ไขปัญหาในการสร้างสรรค์ผลงาน
ศิลปนิพนธ์ กองทุน “เมทินี ชรินทร” ที่มอบทุนการศึกษาการสร้างสรรค์ผลงานศิลปนิพนธ์ ขอขอบคุณ
คณะจิตรกรรมประติมากรรมและภาพพิมพ์ ขอขอบคุณมหาวิทยาลัยศิลปากรที่ให้ชีวิตและการสร้างสรรค์
งานศิลปะ

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

คำนำ

เอกสารฉบับนี้เป็นส่วนประกอบของผลงานศิลปนิพนธ์ สาขาศิลปไทย ปีการศึกษา 2553 ของคณะจิตรกรรมประติมากรรมและภาพพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร โดยมีวัตถุประสงค์มุ่งเน้น การอธิบายถึงขั้นตอนและกระบวนการในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปนิพนธ์ ตามหัวข้อ "แดนมนุสสาภูมิ" ตั้งแต่ขั้นตอนการศึกษาหาแรงบันดาลใจ การคิดวิเคราะห์รวบรวมข้อมูลและขั้นตอนการทำงาน การแก้ปัญหา และการพัฒนาผลงาน ในช่วงก่อนศิลปนิพนธ์และช่วงศิลปนิพนธ์ ตลอดจนการดำเนินงานจนกระทั่งเป็นผลงานที่สำเร็จตามจุดประสงค์ โดยมีเอกสารเป็นตัวอย่างจากงานศิลปะไปสู่คนดูประกอบด้วยเนื้อหาหลักๆ ห้าบท

ข้าพเจ้าหวังว่าเอกสารประกอบศิลปนิพนธ์ฉบับนี้ จะเป็นประโยชน์แก่ผู้สนใจศึกษาและค้นคว้าให้เกิดความรู้ และความเข้าใจในผลงานของข้าพเจ้าให้มากยิ่งขึ้น และเพื่อจะเป็นแนวทางในการพัฒนาผลงานของตัวเองให้ดียิ่งๆขึ้นไป

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ค
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ง
กิตติกรรมประกาศ	จ
คำนำ	ฉ
สารบัญภาพ	ณ
บทที่	
1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของการสร้างสรรค์	1
วัตถุประสงค์ของการสร้างสรรค์	2
แนวความคิดในการสร้างสรรค์	2
ขอบเขตของการสร้างสรรค์	2
ขั้นตอนและวิธีการสร้างสรรค์	2
แหล่งข้อมูลที่น่ามาใช้ในการสร้างสรรค์	3
อุปกรณ์ที่ใช้ในการสร้างสรรค์	3
2 ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์	4
ที่มาของแนวความคิดและแรงบันดาลใจ	4
ทัศนคติที่เกี่ยวข้องในการสร้างสรรค์	4
อิทธิพลจากเรื่องไตรภูมิ คัมภีร์ในพระพุทธศาสนา	4
อิทธิพลจากวัสดุท้องถิ่น	18
3 การกำหนดรูปแบบและวิธีการสร้างสรรค์	22
วิธีการสร้างสรรค์ผลงานศิลปนิพนธ์.....	22
ทัศนธาตุที่ใช้ในการสร้างสรรค์	23
เทคนิควิธีการในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปนิพนธ์	24
การนำเสนอผลงานในลักษณะอินสตอลเลชัน (Installation art)	31

4	การสร้างสรรค์และพัฒนาผลงาน	40
	ผลงานการสร้างสรรค์ในขณะศึกษาชั้นปีที่ 3	40
	ผลงานการสร้างสรรค์ในขณะศึกษาชั้นปีที่ 4	43
	การสร้างสรรค์ผลงานศิลปนิพนธ์	50
5	บทสรุป	75
	บรรณานุกรม	76
	ประวัติการศึกษา	77

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1 การสานกระจุย	19
2 ลำต้นกระจุย	20
3 ขั้นตอนการสร้างภาพร่างลงสี.....	25
4 ภาพร่างสี	26
5 การเตรียมพื้นหลัง	27
6 ทาสีพื้นหลังของผลงาน	28
7 ลงสีพื้นหลังจนเสร็จสมบูรณ์	29
8 การติดตั้งผลงาน	30
9 การนำเสนอผลงานแบบที่ 1.....	32
10 การนำเสนอผลงานแบบที่ 2	32
11 การนำเสนอผลงานแบบที่ 3.....	33
12 การนำเสนอผลงานแบบที่ 4.....	33
13 การนำเสนอผลงานแบบที่ 5	34
14 การนำเสนอผลงานแบบที่ 6	34
15 การนำเสนอผลงานแบบที่ 7	35
16 การนำเสนอผลงานแบบที่ 8	35
17 การนำเสนอผลงานแบบที่ 9	36
18 การนำเสนอผลงานแบบที่ 10	36
19 การนำเสนอผลงานแบบที่ 11	37
20 การนำเสนอผลงานแบบที่ 12	37
21 การนำเสนอผลงานแบบที่ 13	38
22 การนำเสนอผลงานแบบที่ 14	38
23 การนำเสนอผลงานแบบที่ 15	39
24 การนำเสนอผลงานแบบที่ 16	39
25 ชื่อผลงาน "หนี"	40
26 ชื่อผลงาน "แห่ฟ้าขึ้นธาตุ"	42

ภาพที่	หน้า
27 ชื่อผลงาน "จังหวัดและลีลา"	43
28 ชื่อผลงาน สาน ล้อ สาน	44
29 ชื่อผลงาน สานกัน	45
30 ชื่อผลงาน "ไตรภูมิ"	47
31 รายละเอียดของผลงาน	48
32 รายละเอียดของผลงาน	49
33 ภาพผลงานชุดศิลปนิพนธ์	52
34 ภาพผลงานชุดศิลปนิพนธ์	53
35 รายละเอียดผลงานบูรพวิเทหทวีป	54
36 รายละเอียดผลงานอมรโคยานทวีป	55
37 รายละเอียดผลงานผลงานชมพูทวีป	56
38 รายละเอียดผลงานผลงานอุตตรกุรุทวีป	57
39 ภาพเกาะบริวารที่อยู่ล้อมรอบทั้งสี่ทวีป	58
40 ภาพเกาะบริวารที่อยู่ล้อมรอบทั้งสี่ทวีป	59
41 ภาพเกาะบริวารที่อยู่ล้อมรอบทั้งสี่ทวีป	60
42 ภาพเกาะบริวารที่อยู่ล้อมรอบทั้งสี่ทวีป	61
43 ภาพเกาะบริวารที่อยู่ล้อมรอบทั้งสี่ทวีป	62
44 ภาพเกาะบริวารที่อยู่ล้อมรอบทั้งสี่ทวีป	63
45 ภาพเกาะบริวารที่อยู่ล้อมรอบทั้งสี่ทวีป	64
46 ภาพเกาะบริวารที่อยู่ล้อมรอบทั้งสี่ทวีป	65
47 ภาพเกาะบริวารที่อยู่ล้อมรอบทั้งสี่ทวีป	66
48 เกาะบริวารที่อยู่ล้อมรอบทั้งสี่ทวีป	67
49 ภาพรายละเอียดผลงานชุดศิลปนิพนธ์	68
50 ภาพรายละเอียดผลงานชุดศิลปนิพนธ์	69
51 ภาพรายละเอียดผลงานชุดศิลปนิพนธ์	70
52 ภาพรายละเอียดผลงานชุดศิลปนิพนธ์	71
53 ภาพรายละเอียดผลงานชุดศิลปนิพนธ์	72
54 ภาพรายละเอียดผลงานชุดศิลปนิพนธ์	73
55 ภาพรายละเอียดผลงานชุดศิลปนิพนธ์	74

บทที่ 1

บทนำ

ดินแดนมนุษยสาภูมิตามความเชื่อแบบประเพณีไทยได้สะท้อนแนวคิดและความเชื่อสืบทอดต่อกันมาแต่สมัยโบราณ จากเรื่องไตรภูมิพระร่วงได้อธิบายถึงดินแดนนี้ไว้อย่างพิสดาร เรื่องราวเหล่านี้เป็นอุดมคติทางความเชื่อ เป็นการสอนศาสนาทางอ้อมแก่คนชั้นสามัญ ได้ผลดีกว่าสอนทางตรงและมีคุณค่าในทางพระพุทธศาสนาที่สอนคนที่ยังหมกมุ่นหนอยู่ด้วยเรื่องโลก ให้ออกห่างจากพระพุทธศาสนาอันแท้จริงและยังแฝงไปด้วยแง่คิดให้มนุษย์สร้างจิตสำนึกที่ดำรงตั้งอยู่ในศีลธรรมความเชื่อนี้เป็นแรงบันดาลใจให้ช่างไทยนำมาสร้างสรรค์เป็นผลงานศิลปกรรมในรูปแบบต่างๆ โดยผ่านรูปแบบสัญลักษณ์แบบอุดมคติตามยุคสมัยเรื่อยมาจนกระทั่งมาถึงปัจจุบัน

ศิลปินพันธ์หัวชื่อ “แดนมนุษยสาภูมิ” ฉบับนี้ข้าพเจ้าต้องการแสดงให้เห็นถึงจินตนาการถึงโลกของความสุขได้ ด้วยความความสนุกสนาน อารมณ์ความรู้สึกที่ซ่อนอยู่ภายในใบหน้าของตัวเองเป็นการแสดงสาระในด้านแปลกพิสดารที่มีลักษณะเหนือความเป็นจริงที่คาดไม่ถึง ตามหลักโครงการดังนี้

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ความสำคัญและความเป็นมาของปัญหา

ข้าพเจ้าได้เห็นถึงความสำคัญเรื่องไตรภูมิภค ซึ่งเป็นคัมภีร์ในพระพุทธศาสนาที่แสดงออกถึงความพยายามอย่างยิ่งของปราชญ์โบราณที่จะอธิบายถึงที่มาที่ไปของชีวิตบนโลกจักรวาลของเรา ข้าพเจ้าได้สังเกตเห็นว่า เรื่องไตรภูมิพระร่วงได้อธิบายถึงดินแดนมนุษยสาภูมิไว้อย่างพิสดาร จากเรื่องราวที่ว่า โลกเรามีสี่แผ่นดิน รวมถึงแผ่นดินที่เราอาศัยอยู่ด้วย เรื่องราวเหล่านี้เป็นอุดมคติของความเชื่อที่อยู่บนพื้นฐานของความจริงซึ่งมนุษย์พอที่จะฝันจินตนาการถึงโลกของความสุขได้ ด้วยความประทับใจในเนื้อหา เรื่องราวที่สนุกสนาน มีสิ่งแปลกมหัศจรรย์มากมาย อีกทั้งยังแฝงไปด้วยแง่คิดให้มนุษย์สร้างจิตสำนึกที่ดำรงตั้งอยู่ในศีลธรรม ข้าพเจ้าจึงนำมาเป็นแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงาน เพื่อถ่ายทอดความคิด อารมณ์ความรู้สึกและจินตนาการออกมาเป็นรูปทรงในอุดมคติของข้าพเจ้าเอง โดยใช้เทคนิควิธีการจากการเขียนภาพจิตรกรรมไทยประเพณีผสมผสานกับวัสดุพื้นถิ่น

วัตถุประสงค์ของการสร้างสรรค์

จากเรื่องราวของแดนมนุสสาภูมิทำให้ข้าพเจ้าเกิดความประทับใจต่อความรู้สึกผลักดันให้เกิดแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงาน ด้วยแสดงออกถึงอารมณ์ความรู้สึกได้อย่างอิสระแสดงออกถึงการถ่ายทอดความคิด ความรู้สึก ด้วยใบหน้าของตนเอง เป็นการแสดงสาระในด้านแปลกพิสดารที่มีลักษณะเหนือความเป็นจริง เพื่อผลทางความรู้สึกส่วนตัวและค้นหาความลงตัว และความพอดีระหว่างการประดิษฐ์เพิ่มเติมผสมผสานระหว่างพืชพันธุ์ กับสรรพสัตว์ทั้งปวง ทำให้เกิดการแสดงออกทางรูปทรงในอุดมคติของข้าพเจ้าเพื่อสร้างความสนุกสนานทางอารมณ์ความรู้สึกส่วนตัวในเนื้อหาเรื่องราว อันเป็นสาระของความแปลกประหลาด น่าอัศจรรย์ได้เป็นอย่างดีและเพื่อให้แง่คิดแก่ผู้ชม เพราะในเนื้อหาไตรภูมิได้กล่าวถึงลำดับขั้นของผลแห่งการประพฤดีดี และผลแห่งการประพฤดิชั่วไว้ จึงได้แยกดินแดนออกเป็นสี่ทวีป เพื่อแยกมนุษย์ที่กระทำความดี รักษาศีลจึงทำให้เกิดสำนึกยับยั้ง ไม่ให้คนกระทำความบาป ตั้งอยู่ในศีลธรรมและมุ่งแต่กระทำดีให้มากขึ้น

แนวความคิดในการสร้างสรรค์

ข้าพเจ้าต้องการถ่ายทอดความคิด อารมณ์ความรู้สึกและจินตนาการที่ได้รับแรงบันดาลใจมาจากเรื่องไตรภูมิ ซึ่งได้อธิบายถึงดินแดนมนุสสาภูมิไว้อย่างพิสดาร ด้วยความประทับใจในเนื้อหา เรื่องราวที่สนุกสนาน มีสิ่งแปลกมหัศจรรย์มากมาย อีกทั้งยังแฝงไปด้วยแง่คิดให้มนุษย์สร้างจิตสำนึกที่ดีงามตั้งอยู่ในศีลธรรม เรื่องราวเหล่านี้เป็นอุดมคติทางความเชื่อที่อยู่บนพื้นฐานของความจริง ซึ่งข้าพเจ้าพอที่จะฝันจินตนาการถึงโลกของความสุขได้

ขอบเขตของโครงการ

- ขอบเขตด้านเนื้อหา เรื่องราวคติความเชื่อ เรื่องไตรภูมิในดินแดนมนุสสาภูมิ
- ขอบเขตด้านรูปแบบ สร้างสรรค์ผลงานในลักษณะจิตรกรรมไทยประเพณี ลักษณะ 2 มิติ โดยนำหลักทัศนธาตุ เส้น สี น้ำหนัก พื้นผิว รูปแบบอย่างอิสระแสดงสาระในด้านแปลกพิสดารที่มีลักษณะเหนือความเป็นจริงตามจินตนาการส่วนตัว
- ขอบเขตด้านเทคนิค เทคนิคการสร้างสรรค์แบบใหม่ด้วยการผสมวัสดุท้องถิ่นกับภาพถ่าย และการเขียนใช้สีฝุ่นลงบนไม้กระดานอัดปูนดินสอพอง

ขั้นตอนและวิธีการสร้างสรรค์

- ศึกษาค้นคว้าหาข้อมูลเรื่อง ไตรภูมิจากเอกสาร หนังสือไตรภูมิ สมุดข่อยโบราณต่างๆ
- ทำภาพร่าง บนกระดาษเพื่อสร้างรูปแบบที่ต้องการ

- วิเคราะห์ สังเคราะห์วางแผนและตั้งข้อสังเกตโดยใช้แนวความคิด อารมณ์ ความรู้สึก และจินตนาการ
- ส่วนตัว เพื่อถ่วงถ่วงหาความเหมาะสมลงตัวในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะให้ตามตรง

จุดประสงค์

- สร้างสรรค์ผลงาน
- นำผลงานเข้าสู่การสัมมนา วิจารณ์ เพื่อแก้ปัญหาคาสร้างสรรคในเรื่อรูปแบบและเทคนิควิธีการ
- บันทึกรวบรวมข้อมูลงานแต่ละช่วง เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาสร้างสรรค์ผลงานในขั้นต่อไป

แหล่งข้อมูล

- จากภาพถ่ายในแต่ละใบหน้าของตัวเอง
- ข้อมูลจากตำรา หนังสือที่มีเนื้อหาเรื่อง ไตรภูมิ

อุปกรณ์ที่ใช้ในการทำศิลปนิพนธ์

อุปกรณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

- สมุด กระดาษ
- ปากกา ดินสอ
- กล้องดิจิทัล

อุปกรณ์ที่ใช้ในการเตรียมพื้นที่ทำวัสดุสำหรับการสร้างสรรค์

- ไม้กระดานอัด
- ดินสอพอง
- กาวลาเท็กซ์
- แปรงทาสี

อุปกรณ์ที่ใช้ในการสร้างสรรค์

- สีฝุ่นแบบตลับ
- ภาพถ่าย
- พู่กันเบอร์ต่างๆ
- แปรงทาสี

บทที่ 2

ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์

ที่มาของแนวความคิดและแรงบันดาลใจ

ผลงานศิลปนิพนธ์ของข้าพเจ้าได้รับแรงบันดาลใจมาจากเรื่องราวไตรภูมิภค ซึ่งเป็นคำภีร์ในพระพุทธศาสนาที่แสดงออกถึงความพยายามอย่างยิ่งของปราชญ์โบราณที่จะอธิบายถึงที่มาที่ไปของชีวิตบนโลกจักรวาลของเรา ข้าพเจ้าได้สังเกตเห็นว่า เรื่องไตรภูมิพระร่วงได้อธิบายถึงดินแดนมนุษยสาภูมิไว้อย่างพิสดาร จากเรื่องราวที่ว่า โลกเรามีสี่แผ่นดิน รวมถึงแผ่นดินที่เราอาศัยอยู่ด้วย เรื่องราวเหล่านี้เป็นอุดมคติของความเชื่อที่อยู่บนพื้นฐานของความจริงซึ่งมนุษย์พอที่จะฝันจินตนาการถึงโลกของความสุขได้ ด้วยความประทับใจในเนื้อหา เรื่องราวที่สนุกสนาน ข้าพเจ้าได้ถ่ายทอดความคิด อารมณ์ความรู้สึกและจินตนาการถึงเรื่องราว มีสิ่งแปลกมหัศจรรย์มากมาย อีกทั้งยังแฝงไปด้วยแง่คิดให้มนุษย์สร้างจิตสำนึกที่ดีงามตั้งอยู่ในศีลธรรม นำมาผสมผสานกับการแสดงออกในรูปแบบส่วนตัวของข้าพเจ้าเอง

ทัศนคติที่เกี่ยวข้องในการสร้างสรรค์

ความคิดและความเชื่อของข้าพเจ้ามีส่วนสำคัญในการสร้างสรรค์งานเป็นอย่างมาก ข้าพเจ้ามีความเชื่อถึงเรื่องราวของไตรภูมิ เป็นเรื่องกล่าวขานถึงเรื่องราวของโลกในความเชื่อของคนในโบราณ เรื่องทวีปทั้งสี่ซึ่งว่าไปแล้ว เนื้อหาอาจจะดูแปลกในสายตาของคนรุ่นใหม่ แต่กลับเป็นเรื่องราวที่คนทุกชั้นให้ความสนใจใคร่รู้ ด้วยเหตุที่เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความเป็นไปชีวิตทุกชีวิตหลังความตาย หรือย้อนไปสู่ต้นของการเกิด ดินแดนที่ทุกคนเคยอยู่อาศัยมาก่อนและจะต้องไปอยู่ ข้าพเจ้ามีความประทับใจในเนื้อหาได้อธิบายถึงดินแดนมนุษย์ไว้อย่างพิสดาร ข้าพเจ้าต้องการจะถ่ายทอดเรื่องราวที่สร้างจินตนาการได้อย่างสนุกสนานในรูปแบบของข้าพเจ้าเอง

อิทธิพลจากเรื่องไตรภูมิ คำภีร์ในพระพุทธศาสนา

ไตรภูมิภค เป็นคำภีร์ในพระพุทธศาสนาที่แสดงออกถึงความพยายามอย่างยิ่งของปราชญ์ที่จะอธิบายถึงที่มาที่ไปของชีวิตบนโลกจักรวาลของเราเอง รวมไปถึงรูปพรรณสัณฐานของโลกและจักรวาลว่ามีหน้าตาเป็นอย่างไร ทั้งนี้เพื่อกำหนดรู้ว่ามีมนุษย์อย่างพวกเรานี้อยู่ตรงไหนของจักรวาล

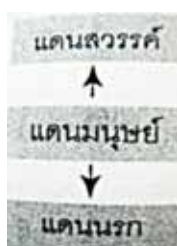
และมีขนาดเป็นอย่างไร เมื่อเขาขึ้นอยู่หรือดำรงชีวิตอยู่ในแผ่นดินของจักรวาล ทั้งในโลกนี้และโลกหน้า

ไตรภูมิจึงเป็นเสมือนคัมภีร์ที่ควบคุมพฤติกรรมมนุษย์ด้านศีลธรรมจรรยา หรือเป็นส่วนหนึ่งของกฎหมายของโลก ที่มีผู้ตัดสินใจพิพากษาความดีเลวของมนุษย์ ผู้ที่ศึกษาจากคำภีร์ไตรภูมิแม้ว่าจะไม่ได้เป็นหลักคำสอนพุทธศาสนาโดยตรง แต่เป็นสิ่งตักเตือนเพื่อให้เกิดความสำวรและความไม่ประมาทในการดำรงชีวิต ซึ่งในส่วนนี้พระคัมภีร์ได้กล่าวถึงลำดับชั้นของการกระทำดี และการกระทำชั่วประพฤติชั่วไว้ เพื่อให้เกิดสำนึกยับยั้งไม่ให้คนกระทำความบาป และมุ่งแต่กระทำดีให้มากขึ้น

หากแต่หลักการที่สำคัญของพระพุทธศาสนาก็ไม่ได้หยุดยั้งที่การทำดีได้ดีทำชั่วได้ชั่วเท่านั้น หลักศีลธรรมนี้เป็นกฎเกณฑ์ธรรมดาคือพระพุทธศาสนาไม่ให้หยุดแค่การละชั่ว ทำความดี แต่การกระทำจิตใจให้ผ่องแผ้วบริสุทธิ์นั่นเอง ที่เป็นหัวใจสำคัญและมีดินแดนที่ไปอยู่คือแดนพระนิพพานที่พระองค์ทรงค้นพบ ไม่ได้อยู่กฎเกณฑ์ทั้งสามโลก ไม่ได้อยู่ส่วนใดของดินแดนทั้งสาม หรือไตรภูมินี้เลย แต่จะอยู่ตรงไหนไตรภูมิกล่าวได้ชี้ทางไว้

การรับรู้ของคนทั่วไปในเรื่องของดินแดนทั้งสามโลกนี้ ไม่ว่าจะอยู่ในศาสนาใด ความเชื่อใด หรือแม้แต่ผู้ที่นับถือภูตผีปีศาจ ย่อมเข้าใจกันเป็นสูตรเดียวทั้งหมด คือจักรวาลนี้ประกอบด้วย โลกมนุษย์ เป็นดินแดนส่วนกลาง คนที่ทำความดีก็จะขึ้นสวรรค์เป็นแดนสวรรค์ ส่วนคนที่ทำความชั่วประพฤดิชั่วก็จะต้องพบกับความทุกข์ร้อนอยู่ในดินแดนนรกที่อยู่ใต้แผ่นดิน

หากจะเขียนเป็นแผนภูมิที่เข้าใจกันอยู่เดิมก็จะอยู่ในลักษณะอย่างนี้คือ

นี่เป็นแนวคิดอย่างง่าย ๆ ผู้คนครั้งก่อนพระพุทธศาสนาก็คิดอย่างนี้หรือแม้แต่ผู้คนในทุกวันนี้ ไม่ว่าจะ เป็นชาติใดก็คิดอย่างนี้ ซึ่งเป็นการจำแนกชีวิตหลังความตายที่ไม่ซับซ้อนแต่หากได้ศึกษาเรื่องไตรภูมิแล้ว กลับแตกต่างกับความรู้เดิมอยู่มากเป็นความรู้ใหม่ที่รับรู้ว่าการอธิบายถึงไตรภูมิของพุทธศาสนานี้เป็น ความสุขยอดคองที่ไม่เคยพบเห็นมาก่อน ต้องยอมรับในความสุดยอดของไตรภูมิที่สามารถจำแนกโลกได้ละเอียดและลึกซึ้งกว่าที่คิดมาก ทำให้เห็นอัจฉริยภาพของพระบรมศาสดานักปราชญ์แห่งพระพุทธศาสนา และอรรถกถาจารย์ที่ทำให้ศาสนาของเรามีความพิเศษมากกว่าการรับรู้จากที่อื่นๆ

พระไตรภูมิได้จำแนกภูมิหรือดินแดนของโลกจักรวาลนี้ออกมาเป็น 3 ส่วนเช่นกัน แต่แตกต่างกัน คือ กามภูมิ 1 รูปภูมิ 1 และอรุภูมิ 1 ไม่ได้เป็นแผนผังนรกสวรรค์อย่างที่เข้าใจ ดูแผนภูมิได้ดังนี้

แดนที่ ๓	อรุภูมิ
แดนที่ ๒	รูปภูมิ
แดนที่ ๑	กามภูมิ

ทั้งสามแดนที่มีอยู่นี้ตำแหน่งอยู่สำหรับมนุษย์อย่างเรานั้นอยู่ที่ดินแดนชั้นต่ำสุด คือกามภูมิ กามภูมิ เป็นดินแดนที่มนุษย์และสิ่งมีชีวิต รวมทั้งสัตว์นรกและเทวดาทั้งหมดต้องข้องแวะหรือเกี่ยวข้องกับอยู่

ส่วนรูปภูมิ เป็นดินแดนที่สูงขึ้นไป และอรุภูมิที่เป็นแดนสูงสุดมนุษย์

ความมหัศจรรย์ของไตรภูมิแบบพุทธศาสนาอยู่ที่ความแตกต่างกว่าความเชื่อเรื่องนรกสวรรค์ของที่อื่นที่เคยเชื่อมกันมาอย่างสิ้นเชิง

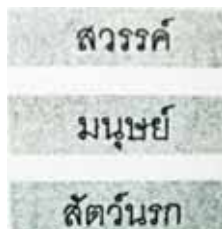
มาเริ่มกันที่แดนที่ 1 ที่เรียกว่ากามภูมิ แดนนี้คือดินแดนของผู้ที่ยังข้องเกี่ยวกับกามตัณหา ยังมี ความโลภ โกรธ หลง คั่นรนอยู่ในเรื่องความอยาก ไม่อยาก ยึดมั่นอยู่ในตัวตน รักใคร่ ใหลหลง มีสุขและมีทุกข์ มีทุกข์และมีสุข มีสุขแล้วอยากมีสุขยิ่งขึ้นไปอีก อารมณ์อยากอย่างนี้สับเปลี่ยนวนเวียนอยู่ไม่รู้จบสิ้น

แดนที่ 1 กามภูมินี้ เป็นดินแดนชั้นต่ำสุด สิ่งมีชีวิตที่ได้อยู่อาศัยในกามภูมิ เรียงลำดับชั้นต่ำสุดไปจนถึงชั้นสูงสุด

สัตว์นรก เปรต อสุรกาย สัตว์เดรัจฉาน มนุษย์ และเทพเทวดา

จะเห็นได้ว่าแดนที่ 1 นี้ได้รวมเอาทั้งในแดนนรก แดนมนุษย์ และแดนสวรรค์ตามความเข้าใจเดิม เข้าใจด้วยกันทั้งหมด ไม่ว่าสัตว์นรก มนุษย์และเทวดา ล้วนอยู่ในเกรดเดียวกันทั้งสิ้น

แดนที่ 1 กามภูมิ

แผนผังแดนที่ 1 นรกภูมิ

ผู้ที่อยู่ในกามตัณหา ยังรัก โลภ โกรธ หลง ดิ้นรนพยายามอย่างอยู่ที่ให้อยู่ในกามภูมินี้แหละ ไม่ให้ไปไหน ทำชั่วก็ไปอยู่นรก อยู่นรกจนหมดสิ้นกรรมแล้วก็มิสิทธิ์ขึ้นสวรรค์ได้ แต่ก็จะวนเวียนอย่างนี้ไม่รู้จบ

ที่นี้มาถึงแดนที่ 2 คือรูปภูมิ และแดนที่ 3 คืออรูปภูมิ

ดินแดนทั้งสองที่อยู่เหนือขึ้นไปจากกามภูมิแดนที่ 1 นี้ เป็นดินแดนที่อยู่ห่างไกลมาก จนถึงขนาดที่ถ้าเกือบจะเป็นไปไม่ได้ที่ผู้ที่อยู่แดนที่ 1 จะเข้าสู่แดนที่ 2 และ 3 ได้อย่างง่ายๆ

แดนที่ 2 และ 3 นี้เรียกกันตามความเข้าใจง่าย ๆ ว่าเป็นพรหมโลก ในพระไตรปิฎกก็อธิบายให้เข้าใจได้ยากมากสำหรับคนอย่างเราที่อยู่ไกลจากพรหมโลก และไม่พูดถึงความเป็นรูปธรรมของพรหมโลกแต่จะกล่าวถึงโดยอาศัยสภาวะทางจิต หรือการเข้าสู่การปฏิบัติธรรมจนบรรลุธรรมวิเศษมากกว่า

ในคัมภีร์กล่าวไว้ว่า อุปมาเหมือนมีก้อนศิลาขนาดเท่าปราสาทหลังหนึ่ง เอาก้อนหินเท่าตึกนี้ทิ้งลงมาจากพรหมโลกโดยไม่มีสิ่งใดกีดขวางเลย ใช้เวลา 4 เดือนจึงจะถึงแผ่นดินที่เราอยู่นี้

พรหมโลกนั้นแบ่งออกเป็นสองพวกเรียกว่า อรูปพรหม หรือดินแดนที่ 3 ที่มีอรูปภูมินั่นเอง ที่นี้ส่วนที่จำแนกให้ชีวิตมาเกิดบนพรหมโลกได้ คือบุคคลที่มีคุณสมบัติประเสริฐติดอยู่ในขันธ์

คือผู้ที่ได้เข้ามานับรรลุขั้นตามที่กำหนดไว้ในวิธีการเข้ามานั้น ในรูปพรหมนี้มีทั้งสิ้น 16 ชั้นและอรูปพรหมมีอีก 4 ชั้น

ผู้ที่ไปเกิดบนพรหมโลกจะเป็นพวกพราหมณ์ ฤๅษี และพวกนักพรต นักบวชทั้งสิ้น บนดินแดนนี้มีปราสาทแก้ว ประดับประดาด้วยสิ่งแวดล้อมที่งดงามกว่าเมืองสวรรค์นับพันเท่า

ท่านบอกว่าบนพรหมโลกนี้มีแต่พรหมผู้ชายล้วนๆ ตรงนี้คงจะต้องเห็นใจผู้หญิง โดยต้องตีความไปว่า ผู้ที่ไปเกิดเป็นพรหมนั้นเป็นผู้พ้นจากกามตัณหาแล้ว จึงไม่มีเรื่องความพึงพอใจในรูป รส กลิ่น เสียง ไม่มีเครื่องบำรุงบำเรอความสุข ไม่มีลูกเมียให้รบกวใจ ดังนั้นพรหมจึงไม่ต้องมีเพศ

เมื่อพรหมไม่มีเพศ ไม่มีกามารมณ์ พรหมก็ไม่มีทั้งผู้ชายและผู้หญิง วิเคราะห์อย่างนี้ผู้หญิงก็น่าจะเป็นพรหมได้เช่นเดียวกัน

รูปพรหมคือพรหมที่ยังมีรูปร่าง มีแขนมีขาให้เห็นแม้ว่าจะหมดสิ้นกิเลสตัณหาแล้ว ยังยึดถือความมีตัวตน

รูปพรหมนี้บางทีจะเขียนไว้ว่า รูปพรหม 16 มีความหมายถึงการเข้าญาณถึง 16 ชั้นเป็นลำดับ เราจะไม่พูดถึงชั้นต่างๆทั้ง 16 ชั้น แต่ให้รู้ไว้ว่าต้องบรรลุมาจนถึง 16 ระดับ และให้รู้ไว้ว่าผู้ที่จะไปเกิดบนพรหมโลกจะต้องได้ฌานชั้นต่างๆด้วย แม้ว่าผู้นั้นดำเนินไปให้ถึงพรหมโลกได้เลยก็ตาม

พรหมทั้ง 15 ชั้นนั้น ท่านเล่าว่าเคลื่อนไหวได้ มีตามีหูไว้ดูไว้ฟัง มีจมูกไว้หายใจ แต่ไม่รู้สัมผัสกลิ่นหอมเหม็น ลิ่นไม่รู้รส มีผิวกายแต่ไม่รู้เจ็บ

พรหมไม่ยินดียินร้ายกับผู้อื่น มีหน้าตาผิวพรรณเกลี้ยงเกลา มีประกายรุ่งโรจน์ยิ่งกว่าพระอาทิตย์และพระจันทร์

แต่พรหมชั้น 16 ชั้นสุดท้าย ไม่เคลื่อนไหวไปไหน นิ่งอยู่อย่างนั้น อยู่ชั่วมกัปชั่วมกัลป์

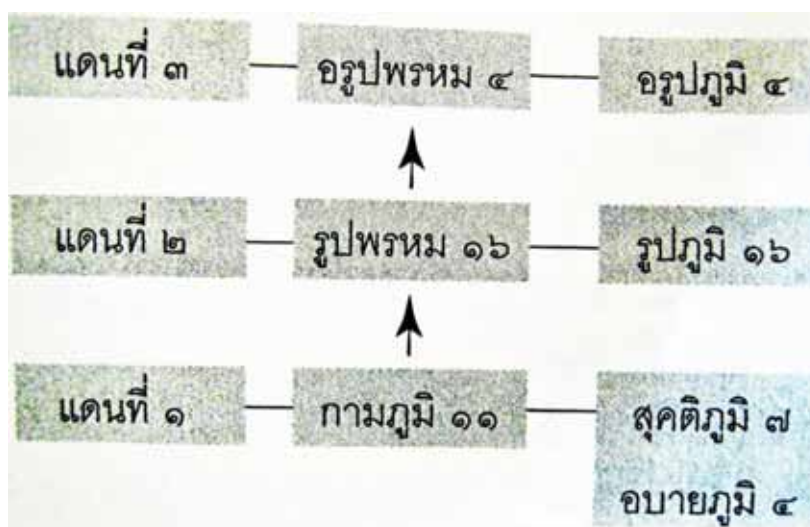
ถ้าสังเกตดูจากรูปเขียนคนไทยโบราณได้เขียนไว้ถึงสัญลักษณ์ของพรหม บางครั้งก็จะเขียนบนรูปพรหมนั่งอยู่ในวิมาน บางครั้งก็ใช้สัญลักษณ์ลูกกลมๆ อยู่ในบัลลังก์ในวิมาน เรียกว่า พรหมลูกฟัก

ส่วนรูปพรหม บางทีเขียนไว้ รูปภูมิ 4 หมายถึงพรหมชั้นสูงสุดที่ไม่มีรูป ไม่ยึดถือรูปแล้ว ในไตรภูมิอธิบายไว้ถึงขนาดที่รูปกายก็ไม่มีมีแต่จิตตั้งอยู่กลางหา โดยมีชั้นของรูปพรหมอยู่ 4 ระดับ

ในการเขียนรูปของช่างไทยมักจะเขียนรูปพรหมเป็นดวงไฟบ้างหรือบางทีก็เขียนเป็นความว่างเปล่า อยู่บนบัลลังก์ในวิมาน

สำหรับผู้ที่ไปเกิดบนดินแดนแห่งพรหมนี้ มีอายุยืนยาวจนไม่อาจนับเป็นจำนวนปีได้ จะนับได้ก็ด้วยจำนวนมหากัปป์ และพรหมชั้นสูงสุดมีอายุยาวถึง 80,000 มหากัปป์

มหากัปป์หนึ่งมีอายุเท่ากับการเกิดโลกจักรวาลไปจนถึงเวลาสิ้นสุดของจักรวาลเมื่อเกิดไฟบรรลัยกัลป์มาล้างโลก

โครงสร้างของไตรภูมิหรือแดนทั้งสามโลกในพระพุทธศาสนา

ความจริงแล้วในไตรภูมิไม่ได้จบแค่เรื่อง 3 โลกเท่านั้นเพราะจุดสำคัญของหลักการในพระพุทธศาสนาไม่ได้มุ่งหวังให้มนุษย์ไปเกิดอยู่ในภูมิใดทั้งสามนี้เลย ในดินแดนที่สูงๆพุทธองค์ไม่ยอมให้ไปยึดติดอยู่

เพราะถึงอย่างไรผู้ที่เกิดเป็นพรหมก็ยังคงเวียนว่ายตายเกิดและใช้ชีวิตที่ยืนยาวน่าเป็นห่วงเสียด้วยซ้ำ

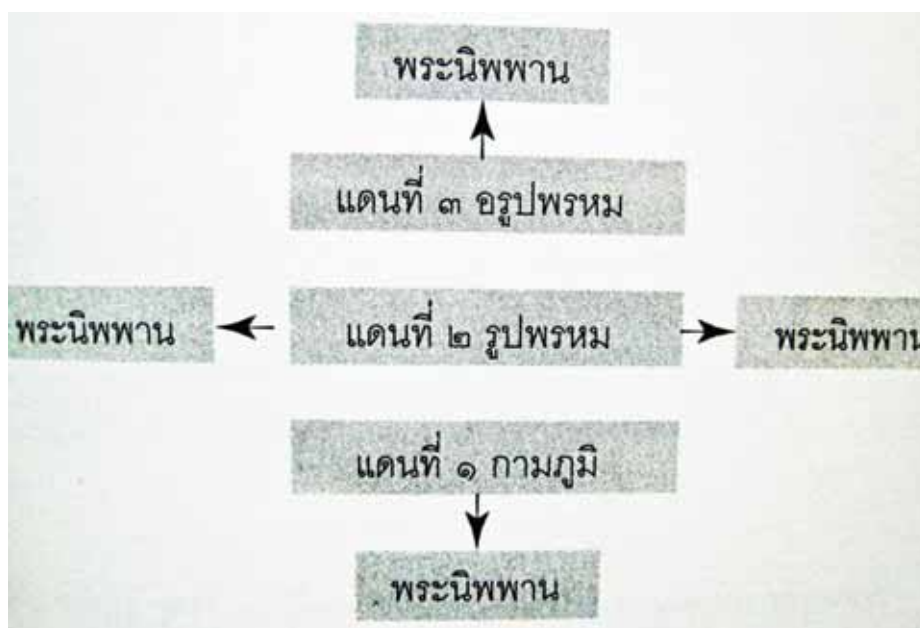
ไตรภูมิก็อาจยังได้พูดถึงแดนที่ 4 อันเป็นแดนที่พิเศษที่เรียกว่า แดนพระนิพพาน อันเป็นสุดยอดดินแดนทั้งปวง แต่ท่านไม่พูดมาก เพราะไตรภูมิก็ไม่ได้มีหน้าที่สั่งสอนใครให้ไปจนถึงนิพพาน แต่มีอุบายสอนให้มนุษย์รู้จักบาปบุญคุณโทษเพื่อให้เกิดการละทิ้งด้วยตนเอง

ท่านได้กล่าวคุณสมบัติของผู้ที่ถึงพระนิพพานไว้ว่า

“ไม่พินาศเสียหาย ไม่แปรปรวนไปมา ไม่ท่องเที่ยวอยู่ในไตรภูมิอันเป็นสังขารทุกข์อีก นิพพานนั้นมีสภาพสิ้นกิเลสพ้นทุกข์ทั้งปวงเป็นสันติสุข”

นี่จึงเป็นความชาญฉลาดของผู้ที่พยายามจะบอกถึงแดนนิพพานของเราว่า มีดินแดนที่พิเศษสุดอย่างนี้ยังไม่อยากเข้ามาอีกหรือ

แต่ท่านไม่ได้เขียนชัดเจนว่า นิพพานเป็นแดนที่ 4 เพราะไม่ต้องการไปปะปนกับไตรภูมิที่เป็นดินแดนของโลกที่ต้องเวียนว่ายตายเกิด ท่านเองเดียวกับที่ท่านก็ไม่บอกว่าแดนนิพพานอยู่ตรงไหน นิพพานไม่ได้อยู่เหนือพรหมโลกขึ้นไป แต่นิพพานนั้นมีอยู่ทุกหนทุกแห่ง ดังนั้นการที่จะวาดโครงสร้างของไตรภูมิในพระพุทธศาสนานั้นไม่ใช่เรื่องง่ายๆ

แผนผังไตรภูมิ

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

มาถึงเรารู้จักแดนที่ 1 หรือกามภูมิกันให้ละเอียดมากขึ้นด้วยเหตุที่เป็นดินแดนที่คุ้นเคยของเราเอง
กามภูมิ มีตัวเลข 11 ตามมาด้วย เป็นกามภูมิ 11 หมายความว่าอย่างไร

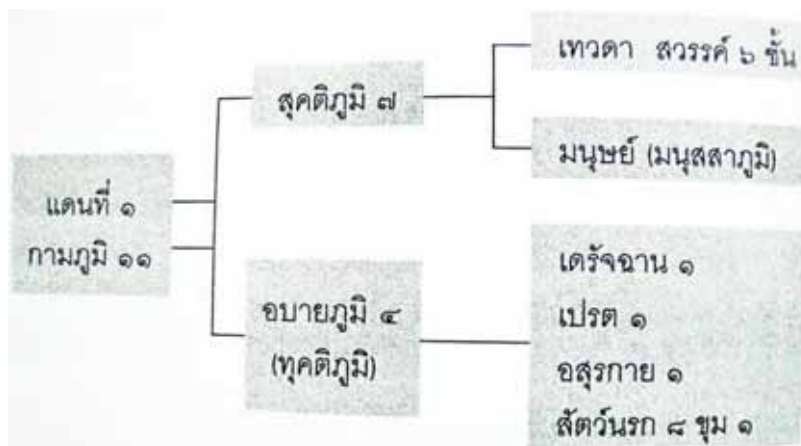
กามภูมิ 11 ดินแดนที่แบ่งย่อยไปอีก 11 ชั้น 11 ดินแดน มีดินแดนของมนุษย์ หรือมนุษย์สามัญรวมอยู่
ด้วย

กามภูมิ 11 นี้แบ่งเป็นดินแดนใหญ่ 2 กลุ่ม ซึ่งแบ่งตามความรู้สึกและอารมณ์ของสัตว์โลก คือ มีทั้ง
อารมณ์สุข และอารมณ์ทุกข์

ผู้ที่อยู่ในความทุกข์ก็ไปเกิดอยู่ในอบายภูมิ 4 อันได้แก่ พวกเดรัจฉาน เปรต อสุรกาย และสัตว์นรก
ส่วนผู้ที่อยู่ในความสุขก็ไปเกิดอยู่ในสุคติภูมิ 7 อันได้แก่ มนุษย์และเหล่าเทวดาบนสวรรค์วิมานอีก 6
ชั้น

มนุษย์เรานี้โชคดี แม้ว่าจะมีสุขทุกข์ปะปนกันอยู่ แต่ท่านก็จัดให้มาอยู่ในสุคติภูมิ ด้วยเหตุที่มนุษย์จะ
คิดและเลือกเอาทั้งด้านสุขหรือทุกข์ได้

อบายภูมิ 4 รวมกับสุคติภูมิ 4 จึงเท่ากับกามภูมิ 11

สาเหตุที่ทำให้มนุษย์ต้องไปเกิดอยู่ในนรก อย่างแรกคือ ความโลภ อยากได้ของคนอื่น อย่างที่สอง ความโกรธ โกรธเขาโมโหเขา อิจฉาริษยา จนไปถึงความพยาบาท อย่างที่สามคือ ความหลง เป็นความหลงผิด จนไม่รู้ถึงบาปบุญคุณโทษ

ความโลภ ทำให้ต้องไปเกิดเป็นเปรต อสุรกาย เป็นทุกข์เพราะความอยากความหิว
 ความโกรธ ทำให้ต้องไปเกิดเป็นสัตว์นรก เป็นทุกข์เหมือนโดนไฟเผาเผา
 ความหลง ทำให้ต้องไปเกิดเป็นสัตว์เดรัจฉาน เป็นทุกข์เพราะโง่ เพราะเหตุการณ์เบียดเบียน เอารัดเอาเปรียบ

จึงสามารถเขียนเป็นแผนผังอบายภูมิ 4 หรือทุกติภูมิได้ดังนี้

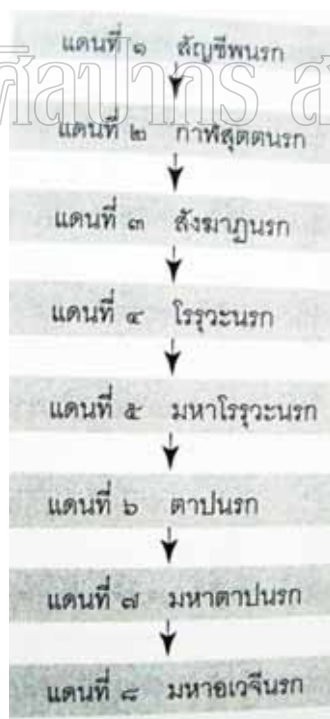
นรกนั้นอยู่ใต้พื้นพิภพลงไป แยกย่อยลงไป 8 ชุมใหญ่ลึกลงไปตามลำดับ แต่ละชุมมีนรกบริวาร ล้อมรอบอยู่ชุมละ 16 ชุมย่อย คืออยู่ทั้ง 4 ด้านของนรกใหญ่ด้านละ 4 ชุมย่อยรวมนรกใหญ่ทั้ง 8 ชุมกับบริวารนรกอีก 128 ชุม

นรกทั้ง 8 ขุม แต่ละขุมเป็นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส มีสี่ด้าน รองพื้นนรกด้วยก้อนเหล็กแดง เพดาน ผนัง ตกแต่งจากมณีฆานากรนรกด้วยวัสดุอื่นเช่นเดียวกัน นรกขุมหนึ่งยาวด้านละ 1,000 โยชน์ (1 โยชน์ = 19.2 กิโลเมตร) ฝาผนังมีความหนาด้านละ 9 โยชน์

ในนรกมีชื่อนรกขุมใหญ่ๆทั้ง 8 ขุม เรียงลำดับจากใกล้ที่สุดไปสู่ที่ไกลที่สุด

1. สัญชีพนรก สัตว์นรกจะมีอายุยืนถึง 500 ปีนรก หรือเท่ากับ 1,620,000,000 ปีมนุษย์
2. กาศุตตนรก สัตว์นรกจะมีอายุยืนถึง 1,000 ปีนรก หรือเพิ่มเป็นสองเท่า
3. สังฆานนรก สัตว์นรกจะมีอายุยืนถึง 2,000 ปีนรก เพิ่มเป็นสองเท่าเช่นกัน
4. โรรวนรก สัตว์นรกจะมีอายุยืนถึง 4,000 ปีนรก
5. มหาโรรวนรก สัตว์นรกจะมีอายุยืนถึง 8,000 ปีนรก
6. ตาปนรก สัตว์นรกจะมีอายุยืนถึง 16,000 ปีนรก
7. มหาตาปนรก สัตว์นรกจะมีอายุยืนถึง 1 กัปป์
8. มหาอเวจีนรก สัตว์นรกจะมีอายุยืนยาวถึงมหากัปป์

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

นรกขุมที่ 8 นรกอเวจี น่าจะเป็นนรกที่คุ้นหูกันมากที่สุด อเวจีมีความหมายถึงสงบนิ่ง ปราศจากคลื่น ลม นิ่งอยู่อย่างนั้น แต่เป็นความนิ่งที่ต้องทนทุกข์กับกองไฟ แม้ว่าดินจะจมอยู่กับพื้น

เหล็กแดง หลังติดกับข้างขวาเหล็กแดง มีหลาวเหล็กแดงทะลุลำตัว ทุกทิศทาง ก็จะนิ่งอยู่อย่างนั้น ชัดขึ้นไม่ได้

สุคติภูมิ 7 เริ่มต้นจากมนุษย์เราๆนี่แหละ ไตรภูมิถาพานพูดว่า การเกิดของมนุษย์ไว้อย่างพิสดาร

เกิดมาเป็นมนุษย์ยังมีทุกข์สุขติดตัวก็ยิ่งถือว่า โชคดีหรือเป็นบุญที่ได้เกิดมาเป็นมนุษย์ ก็เพราะว่ามีมนุษย์เท่านั้นที่จะตรัสรู้เป็นสัมมาสัมพุทธเจ้า และเกิดเป็นมนุษย์เท่านั้นที่จะเข้าถึงหลักธรรมที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ในแดนพุทธภูมิ แม้ว่าเราจะไม่ได้เกิดในสมัยพุทธกาล แต่เราก็ยัง

ได้เกิดอยู่ในภทรกับ อันเป็นภักที่พระพุทธเจ้ามาโปรดแล้วถึง 4 องค์ และมนุษย์ทุกคนมีส่วนได้รู้ถึงกระแสพระนิพพานอันเป็นแนวทางที่พระบรมศาสนาได้กำหนดไว้ให้

แต่มนุษย์ที่เราเห็นเป็นกายมนุษย์นี้ ท่านก็ยังไม่เชื่อว่าเป็นมนุษย์ครบถ้วนบริบูรณ์ เพราะยังได้แบ่งมนุษย์ออกเป็น 4 ประเภท คือ

1. คนมนุษย์ คือ เป็นคนมีจิตใจเป็นคน รู้จักผิดชอบชั่วดี
2. คนเดรัจฉาน คือ พวกไม่รู้จักรับบุญบาป ไม่มีความเมตตากรุณา
3. คนเปรต คือ คนที่ไม่รู้จักทำบุญทำทาน เกิดมาเจ็ญใจ ยากจนอนาถา ไม่มีที่อยู่อาศัย
4. คนนรก คือ คนที่ฆ่าสัตว์ตัดชีวิต บาปมกมาถึงตัวเร็ว ทำให้ได้รับทุกข์เวทนา

มารู้จักเทวภูมิ เทวดาหรือเทพดานั้น ไตรภูมิถาพานได้แบ่งออกเป็น 3 ประเภท

1. สมมติเทพ คือ เทพสมมติ อันได้แก่ พระราชา มหากษัตริย์ที่ทรงตั้งอยู่บนหลักทศพิธราชธรรม เป็นที่เคารพยกย่องแก่ปวงประชาราษฎร์

2. อุปัตติเทพ คือ เหล่าเทวดาที่ไปเกิดในเทวภูมิ สวรรค์ชั้นต่างๆตั้งแต่ชั้นแรกจรดพรหมโลก

3. วิสุทธิเทพ ได้แก่ สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระปัจเจกพุทธเจ้า พระโศภิตสัตว์ และพระอรหันต์ ผู้บริสุทธิ์ ปราศจากกิเลส ดับขันธแล้วเข้าสู่ปรินิพพาน

อันเทวดามี 6 ชั้น จะเรียงลำดับตั้งแต่ชั้นต่ำสุดขึ้นไป คือ

1. จาตุมหาราชิกามิ สวรรค์ชั้นแรกนั้นอยู่เหนือขึ้นไปจากพื้น โลก 46,000 โยชน์ ตั้งอยู่บนยอดเขาสุคนธร มีสวรรค์ใหญ่อยู่ 4 เมือง ประจำอยู่ทุกทิศ แต่ละทิศมีเทวดาผู้ใหญ่อยู่มาก เช่น ท้าวธรรมาสูราช ท้าววิภักษราช และท้าวเวสสุวัณ เทวดาทั้งสี่นี้มีหน้าที่เฝ้าเขาพระสุเมรุ เทวดาที่นี่มีอายุยืนถึง 500 ปีทิพย์ หรือ 9,000,000 ปีมนุษย์

2. ดาวดึงส์ภูมิ หรือสวรรค์ที่เราคุ้นชื่อกันคืออยู่ว่าสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ สวรรค์ชั้นนี้เป็นเมืองของเทวดาทั้งหลายที่มีพระอินทร์ทรงเป็นราชาแห่งเทวดาปกครองอยู่ ดาวดึงส์สวรรค์ชั้นนี้ตั้งอยู่เหนือขึ้นไปจากจาตุมหาราชิกา 1 เท่าตัว (92,000 โยชน์) บนยอดเขาพระสุเมรุราชหรือเขาพระสุเมรุสวรรค์ชั้นนี้มีเสียงดนตรีดังกล่อมไพเราะจับใจ มีสระโบกขรณีใหญ่ 2 สระ มีอุทยานใหญ่อยู่

โดยรอบทั้งสี่ทิศ มีช้างเอราวัณเป็นราชพาหนะของพระอินทร์ มีเทพธิดานางฟ้ามากมายคอยเฝ้าปรนนิบัติ เหล่าเทวดามีต้นปาริชาติกัลปพฤกษ์หรือต้นทองหลาง ร้อยปีถึงจะมีดอกบานครั้งหนึ่งมีกลิ่นหอมไปไกล ไครดมกลิ่นแล้วชวนให้ระลึกชาติได้ กามนิต-วาสิฏฐีกี่มาระลึกชาติได้ที่นี้

นอกจากนั้น ที่สำคัญคือมีพระเจดีย์ศรีจุฬามณีเป็นที่ประดิษฐานพระเกศาธาตุ (บางแห่งว่าพระเขี้ยวแก้ว) ที่พระอินทร์ทรงรับเอามาเมื่อครั้งที่พระสิทธัตถะทรงออกผนวช

3. ยามาภูมิ หรือสวรรค์ชั้นยามา เป็นสวรรค์ชั้นที่อยู่สูงขึ้นไปจากดาวดึงส์ 84,000 โยชน์ เข้าใจว่าจะเป็นสวรรค์ที่มีวิมานลอยอยู่กลางอากาศ ในขณะที่สวรรค์ชั้นดาวดึงส์ยังตั้งอยู่บนเขาพระสุเมรุยอดเขาอันสูงสุด แสดงว่าสวรรค์จากชั้นยามาภูมิขึ้นไปจะไม่อยู่บนเขาพระสุเมรุแล้ว หากแต่ต่อขึ้นไปจากชั้นอากาศ ยามาสวรรค์มีวิมานเป็นปราสาททองปราสาทเงินล้อมรอบด้วยกำแพงแก้วและสระโบกขรณี มีพระสยามเทวราชเป็นเทวดาผู้ใหญ่ปกครองอยู่ เทวดาในชั้นมีอายุยืน 2,000 ปีทิพย์ (142,000,000 ปีมนุษย์)

4. คุณิตาภูมิ เรียกกันว่าสวรรค์ชั้นดุสิต สูงขึ้นไปอีก (168,000 โยชน์) มีต้นดุสิตเทพยราชเป็นเทวดาผู้ใหญ่ปกครองอยู่ เทวดาที่อยู่ในสวรรค์ชั้นนี้ล้วนแต่เป็นนักปราชญ์ รัฐบาล ฐรรณ มีอายุยืนยาวถึง 4,000 ปีทิพย์ (567,000,000 ปีมนุษย์)

สิ่งสำคัญที่สุดของดุสิตาสวรรค์คือ เป็นสวรรค์ชั้นที่พระบรมโพธิสัตว์มาประทับอยู่ที่นี้เพื่อจะรอรับไปตรัสรู้เป็นสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบนแดนมนุษย์ และเชื่อกันว่า พระศรีอาริยมตไตรย พระบรมโพธิสัตว์องค์สุดท้ายแห่งภัทรกัปสถิตอยู่บนสวรรค์ชั้นนี้ รอเสด็จลงไปตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าองค์ที่ 5

5. นิมมานรติภูมิ สวรรค์ชั้นนิมมานรติ มีความสูงขึ้นไปอีก 336,000 โยชน์ สวรรค์ชั้นนี้ตั้งอยู่บนแผ่นดินสีทอง เหล่าเทพดาถ้าปรารถนาสิ่งใดก็สามารถเนรมิตขึ้นได้เอง มีอายุยืนยาวถึง 8,000 ปีทิพย์ หรือ 2,304,000,000 ปีมนุษย์

6. ปรนิมมิตวสวัตติภูมิ เป็นสวรรค์ชั้นสูงสุด สูงขึ้นไป 672,000 โยชน์ เป็นสวรรค์ที่ประเสริฐสุข สมบัติยิ่งกว่าสวรรค์ชั้นใดๆ เป็นดินแดนแห่งอิสระ นึกอะไรเนรมิตได้ตามใจปรารถนา มีเทวดาผู้ใหญ่ปกครอง 2 องค์หนึ่งปกครองเหล่าเทวดา อีกองค์หนึ่งปกครองเหล่ามารทั้งหลาย

จากภาพด้านแปลนมุมสูงของจักรวาล มองเห็นเขาพระสุเมรุเป็นแกนกลาง ห้อมล้อมด้วยเขาสัตตบริภัณฑ์ 7 ชั้น พื้นที่ว่างคือมหานทีสีทันดรทวีปทั้งสี่อยู่ประจำทิศ และทั้งหมดถูกหุ้มห่อด้วยขอบเขากำแพงจักรวาล

ในไตรภูมิพระร่วงได้อธิบายถึงดินแดนมนุษย์ภูมิไว้อย่างพิสดาร ได้กล่าวว่าเขาพระสุเมรุจดกับมหาสมุทร หรือมหานทีสีทันดรมีขุนเขาสัตตบริภัณฑ์ล้อมรอบเป็นวงกลม 7 ชั้น ถัดจากนั้นจะเป็นมหาสมุทรใหญ่อยู่โดยรอบ เรียกว่าภาพเขาพระสุเมรุและเขาวริวารล้อมรอบนั้น แท้จริงทั้งหมดตั้งอยู่กลางน้ำหรือมหาสมุทรใหญ่

ห่างออกไปจากเขารอบนอกจึงจะเป็นแผ่นดินของมนุษย์กระจายกันอยู่ทั้ง 4 ทิศ และก็มีแค่ 4 แผ่นดิน หรือ 4 ทวีปเท่านั้น อยู่ทางทิศเหนือ 1 ทิศตะวันออก 1 ทิศตะวันตก 1 และทิศใต้ 1 แต่ละทวีปจะมีเกาะเล็กเกาะน้อยล้อมรอบเป็นบริวารอีกหลายร้อยเกาะ

คนโบราณคิดว่าโลกเรามีแค่ 4 ทวีป แต่ท่านมีเหตุผลที่จำกัดแค่ 4 ทวีป ในยุคสมัยของท่านคงเห็นมนุษย์ที่แปลกปลอมเข้ามาสู่ดินแดนของท่านทั่วทุกทิศ หน้าตาผิวพรรณแปลกออกไป ท่านก็เลยจำแนกผู้คนแต่ละทวีปให้เป็นไปตามหน้าตาผู้คนที่ท่านพบเห็นและจินตนาการเอา เช่น คนหน้ากลม คนหน้าเหลี่ยม หน้าแหลม และหน้าวงรีรูปไข่

คนโบราณนั้นก็เอาเขาพระสุเมรุเป็นศูนย์กลางของทุกสิ่ง ดังนั้นถัดออกไปจากเขาด้านทิศตะวันออกจึงเป็นแผ่นดินที่เรียกว่า

1. บุรพวิเทททวีป อยู่ทางทิศตะวันออก มีพื้นที่กว้าง 7,000 โยชน์ หรือ 134,400 กิโลเมตร เป็นเกาะขนาดใหญ่ มีลักษณะกลม มนุษย์ที่อาศัยที่นี่มีใบหน้ากลม "หน้าเขาดังเดือนเพ็ญแล กลมดั่งหน้าแว่น" คนบนแผ่นดินนี้มีอายุยืน 100 ปี บทวิเคราะห์ของไตรภูมิภคานในเรื่องรูปพรรณสัณฐานของมนุษย์ต่างทวีปต่อไปนี้ น่าจะมาจากคนที่ผู้เขียนพระคัมภีร์เรื่องโลกจักรวาล กำหนดเริ่มต้นจากชมพูทวีปที่ตนเองอาศัยอยู่ คืออินเดียในปัจจุบัน และอนุมานเอาโดยอาศัยความแตกต่างของแผ่นดินที่อยู่ไกลออกไปในทุกทิศว่าเป็นทวีปอื่น ในเรื่องของแผ่นดินแถบตะวันออกนี้ ท่านเสฐียร โกเศศ หรือพระยาอนุมานราชธน ท่านคล้ายข้อสงสัยโดยให้คำอธิบายว่า

ที่คนในบุรพวิเทททวีปใบหน้ากลมนี้ น่าจะนึกไปในดินแดนที่อยู่ทางตะวันออกของอินเดียออกไป ซึ่งก็ได้แก่แผ่นดินรัฐประเทศชีกะวันออก ที่มีลักษณะของกะโหลกสั้น กว้างกับยาวเท่ากัน จึงดูใบหน้ากลมแบบเผ่าโมงโกเลีย

2. อุตตรกฐทวีป อยู่ทางด้านทิศเหนือ มีพื้นที่กว้าง 8,000 โยชน์ หรือ 153,600 กิโลเมตร มีเกาะเล็กล้อมรอบเป็นบริวาร 500 เกาะ มนุษย์ที่อาศัยอยู่มีใบหน้าสี่เหลี่ยม ในไตรภูมิอธิบายไว้ว่า "หน้าเขาเป็น 4 มุม ดุจดังท่านแก่งดากให้เป็นสี่เหลี่ยม กว้างแลร้นั้นเท่านั้น..." คนในแผ่นดินนี้มีอายุยืนยาวถึง 1,000 ปี มีภูเขาล้อมรอบ

ผู้คนที่นี่อยู่เป็นจำนวนมาก มีชีวิตที่ดีกว่าทวีปอื่นๆ ด้วยเขาเป็นผู้รักษาстилและทำบุญ สิ่งแวดล้อมอันได้แก่ ที่ราบลุ่ม ทิวเขางดงาม มีต้นไม้งดงาม มีร่างกายสมบูรณ์ของดงาม ไม่สูง ไม่ดำ ไม่อ้วน ไม่ผอม ร่างกายแข็งแรงตั้งแต่หนุ่มจนแก่ ไม่กลัวแดดเพราะไม่ต้องทำมาหากิน ไม่เดือดเนื้อร้อนใจ ดินข้าวก็ไม่ปลูก มันขึ้นเอง ข้าวชนิดนี้เรียกว่า "สัญชาติชาติ" เกิดเองและแตกรวงออกมาเป็นข้าวสารเลย เมื่อต้องหุงข้าวก็นำหม้อข้าวไปวางบนศิลาชื่อ "โซติปาสาท" แล้วจะเกิดเป็นไฟลุก และเมื่อข้าวสุกไฟก็จะดับเอง ส่วนอาหารอื่นๆ หากต้องการสิ่งใดก็จะเกิดขึ้นเองเช่นกัน ไม่เจ็บป่วยเป็นอะไรทั้งนั้นปรารถนาทรัพย์สินสิ่งใด ก็จะนึกหาจากต้นกัลปพฤกษ์

ที่นี่มีต้นพิเศษคือต้นกัลปพฤกษ์ต้นหนึ่ง สูง 100 โยชน์ (1,920 กิโลเมตร) ผู้ใดอยากได้อะไรก็มาขอได้ทุกประการ ต้นกัลปพฤกษ์นี้บนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ของพระอินทร์ก็มี เข้าใจว่าจะเป็นต้นไม้ที่อยู่บนดินแดนบริสุทธิ์ เพราะบนแผ่นดินชมพูทวีปของเราก็จะมีต้นกัลปพฤกษ์ แต่ต้องรอจนทันเห็นพระศรีอาริยมตไตรยลงมาตรัสรู้เสียก่อน

ผู้หญิงบนแผ่นดินนี้สวยงามทุกคน มีผิวดั่งทองอันสุกเหลือง มือทำนงามแดงค้ำทาน้ำครึ่ง สองแก้มใสเป็นนวลเหมือนเอาแป้งผัดไว้ หน้าเกลี้ยงปราศจากมลทิน ไม่มีไฝฝ้า ดวงตาสีดำตาทรายเพ็งตลอดได้สามวัน ขาแข้งงามดังถ้ำกล้วยทองและหน้าท้องแบนราบ รูปอันงดงามนี้เหมือนสาวอายุ 16 ปีและอยู่ไปอย่างนั้น ไม่แก่เท่าทุกคน ส่วนผู้ชายชอบแต่งตัวด้วยเครื่องหอมและตัดดอกไม้ งานการไม่ต้องทำ มีแต่เพื่อนเล่นสนุก รูปโฉมงดงามหนุ่มได้ 20 ปี ไม่แก่

นักปราชญ์ทั้งหลายลงความเห็นว่ แผ่นดินอุดรกรูรูนี้น่าจะเป็นแผ่นดินในโลกนี้เอง อาจอยู่ทางเหนือข้ามหิมาลัยขึ้นไป มีประเพณีทำศพของชาวอุดรกรูรูนี่ไม่นิยมเผา แต่เอาศพไปวางไว้และให้นกคาบเอาศพไป เป็นนกหัสติลิงค์ นกนั้นคาบเอาซากศพนั้นไปเป็นกำนันบ้านนนั้น เพราะว่ามีให้เป็นอุกกรุกในแผ่นดิน

3. อมรโคยานทวีป อยู่ทางด้านทิศตะวันตก มีบริเวณพื้นที่ 7,000 โยชน์ หรือ 134,400 กิโลเมตร มีเกาะบริวารล้อมรอบ 500 เกาะ มนุษย์ที่อาศัยอยู่มีใบหน้าสีขาวดั่งเดือนแรม 8 ค่ำและมีอายุยืนยาว 400 ปี ผู้คนที่อยู่ในดินแดนนี้น่าจะนึกถึงผู้คนที่โลกตะวันตกจากอินเดียออกไปที่มีรูปหน้ายาว จมูกโด่งงุ้ม เช่นพวกแขกอาหรับ หรือพวกฝรั่งยุโรปแผ่นดินอมรโคยานนี้ท่านไม่ได้อธิบายอะไรมากไปกว่าเป็นทวีปที่มีแม่น้ำเล็กแม่น้ำใหญ่และบ้านเมืองใหญ่น้อย

4. ชมพูทวีป อยู่ทางด้านทิศใต้เป็นดินแดนที่อยู่ทางใต้ของเขาพระสุเมรุ หรืออยู่ชิดกับเขาอัสสกันณะ ซึ่งเป็นเขาล้อมรอบนอกของเขาสัตตบริภัณฑ์ที่ล้อมรอบเขาพระสุเมรุอยู่ แผ่นดินชมพูทวีปนี้มีขนาด 10,000 โยชน์ หรือ 192,000 กิโลเมตร ใหญ่กว่าทุกทวีปมนุษย์ที่อาศัยอยู่มีใบหน้ารูปไข่ คนแผ่นดินนี้มีอายุไม่แน่นอน บางคนอายุสั้น บางคนอายุยืน ด้วยเหตุที่บางคนมี

ศีลธรรม และบางคนไม่มีศีลธรรม “ศิแลเมื่อคนทั้งหลายมีศีลอยู่ได้ ย่อมกระทำบุญแลธรรม แลขำเกรงผู้เฒ่าผู้แก่ พ่อแลแม่ แลสมณพรหมณาจารย์ตั้งนั้นแล อายุสม์คนทั้งหลายนั้น ก็เร่งจำริญขึ้นไปเรื่อยๆแล”

ดินแดนในชมพูทวีปเท่าที่เห็นอยู่ในไตรภูมิภคาน่าจะมีทั้งส่วนจริงและส่วนที่แตกต่างออกไป แต่ที่เห็นได้ชัดคือ เห็นการตั้งสมมุติฐานจากแผ่นดินที่เป็นของชาวอินเดียโบราณนั่นเองซึ่งด้านเหนือก็จดเขาหิมาลัยจึงสมมุติให้เป็นเขาพระสุเมรุ

ด้านข้างทั้งตะวันออกและตะวันตกของอินเดียเป็นมหาสมุทรทั้งสองด้านจินตนาการไตรภูมิจึงน่าจะเข้าใจว่า ชมพูทวีปนั้นเป็นเกาะที่มีผืนน้ำล้อมรอบ พื้นที่บนชมพูทวีปแบ่งเป็น 3 ส่วน ส่วนหนึ่ง 3,000 โยชน์ (57,600 กิโลเมตร) เป็นที่อยู่ของมนุษย์ อีกส่วน 3,000 โยชน์เป็นป่าหิมพานต์และอีกส่วนหนึ่ง 4,000 โยชน์ (76,800 กิโลเมตร) เป็นผืนน้ำ คือ แม่น้ำลำคลอง บึง และสระ หรือทะเลสาป

หน้าแปลกที่ไตรภูมิภคากล่าวถึงป่าหิมพานต์ละเอียดลออมากกว่ากล่าวถึงแดนมนุษย์ นั่นอาจเป็นเพราะแดนหิมพานต์สร้างจินตนาการได้อย่างสนุกสนาน เป็นความไม่จริงอยู่บนพื้นฐานของความจริงที่มนุษย์พอที่จะฝันไปได้มาก ไตรภูมิไม่ว่าจะเป็นด้านวรรณกรรม หรือจิตรกรรมจึงมักจะมีจินตนาการเป็นการบันดาลใจให้กวีและศิลปินได้อย่างมากมาย ข้าพเจ้าจึงได้หยิบยกเรื่องราวในดินแดนทั้งสี่ทวีปนี้มาเป็

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์ อิทธิพลจากวัสดุท้องถิ่น

วิถีชีวิตคนในชนบทมีความผูกพันกับธรรมชาติกระจุคซึ่งเป็นพืชจำพวกกกมีลักษณะลำต้นกลมสีเขียวอ่อน ออกดอกเป็นกระจุคแน่น คล้ายดอกกระเทียม กระจุคชอบขึ้นที่น้ำขัง โประหรือพลู ต.เครีง อ.ชะอวด จ.นครศรีธรรมราชที่ชาวบ้านนำมาทำเป็นเครื่องจักสาน เสื่อ ข้าวของเครื่องใช้ต่างๆ ได้แก่ กระเป๋า เสื่อ ตะกร้า เป็นต้น ข้าพเจ้าได้สัมผัสของใช้ที่มาจากการสานของต้นกระจุคอยู่ในชีวิตประจำวัน จากการสัมผัสกับธรรมชาตินอกเหนือจากการพึ่งพาธรรมชาติแล้ว เรายังสามารถสัมผัสกับความสวยงามได้อย่างน่าทึ่ง ทั้งด้านรูปทรงต้นกระจุคที่ข้าพเจ้าเกิดความประทับใจ

มหาวิทยาลัยศิลปากร งามบลิขสิทธิ์

ภาพที่ 1 กระจุต

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ภาพที่ 2 ลำต้นกระจูด

นับแต่อดีต มนุษย์อาศัยธรรมชาติเป็นแหล่งค้นคว้าเพื่อสร้างสรรค์งานศิลปะ เนื่องด้วยธรรมชาติมีความงามและไม่งาม มีความพอเหมาะพอดี ความประสานกลมกลืน มีความเหมือน มีความแตกต่าง มีความขัดแย้ง แล้วในธรรมชาติก็ยังมีรูปทรงที่หลากหลายที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ทุกอย่างคือเสน่ห์ของความหมายของความสมดุล

การได้รับและสัมผัสกับธรรมชาติ ด้วยวิถีชีวิตคนในชนบทมีอาชีพเกษตรกรรม ซึ่งมีความใกล้ชิดกับธรรมชาติ ข้าพเจ้าได้นำสิ่งที่มองเห็นและรู้สึกได้ถึงความงามหรือชีวิตของธรรมชาติที่ล้อมรอบตัวเราอยู่ในชีวิตประจำวัน จากประสบการณ์สั่งสมทำให้ข้าพเจ้าเล็งเห็นความงามของต้นกระจุยซึ่งเป็นพืชจำพวกกมิลักษณะลำต้นกลมสีเขียวอ่อน ออกดอกเป็นกระจุกแน่น คล้ายดอกกระเทียม กระจุกช่อขึ้นที่น้ำขัง โประหรือพลู ต.เคิ่ง อ.ชะอวด จ.นครศรีธรรมราชที่ชาวบ้านนำมาทำเป็นเครื่องจักสาน เสื้อ ข้าวของเครื่องใช้ต่างๆ ซึ่งเป็นสภาพแวดล้อมที่ข้าพเจ้าพบเห็นและสัมผัสกับสิ่งเหล่านี้ได้ง่ายและรู้สึกผูกพันเกิดแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ เป็นการสร้างสรรค์ผสมผสานกับการเขียน เพื่อสะท้อนให้มนุษย์ได้สัมผัสสุนทรียภาพของธรรมชาติที่แฝงไปด้วยเรื่องราวความรู้สึกอารมณ์ความผูกพันระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

บทที่ 3

การกำหนดรูปแบบและวิธีการสร้างสรรค์

ในการศึกษาค้นคว้าเพื่อการสร้างสรรค์ผลงานศิลปนิพนธ์ ข้าพเจ้าได้นำคติความเชื่อแบบไทยเรื่องราวในไตรภูมิเป็นแนวความคิดหลักในการสร้างสรรค์ผลงานผสมผสานกับจินตนาการของตนเอง เพื่อถ่ายทอดถึงโลกของความสุขได้ ด้วยความความสนุกสนาน อารมณ์ความรู้สึกที่ซ่อนอยู่ภายในใบหน้าของตัวเองเป็นการแสดงสาระในด้านแปลกพิสดารที่มีลักษณะเหนือความเป็นจริง โดยใช้ทัศนธาตุทางศิลปะรวมถึงชั้นเชิงในการแสดงออกตามแนวทางในการสร้างสรรค์

วิธีการสร้างสรรค์ผลงานศิลปนิพนธ์

1. การหาข้อมูล ข้อมูลที่ศึกษามีอยู่ 2 ลักษณะ คือ

1.1 ศึกษาข้อมูลจากหนังสือไตรภูมิพระร่วง เรื่องราวคติความเชื่อ เรื่องไตรภูมิในดินแดนมนุษยสาภูมิ เพื่อให้ตรงกับคามมุ่งหมายมากที่สุด ซึ่งเป็นข้อมูลจากที่มาของความเชื่อ

1.2 ศึกษาข้อมูลจากภาพถ่ายด้วยใบหน้าของตนเอง ด้วยลักษณะอารมณ์ต่างๆของใบหน้า

2. การสร้างภาพร่าง

เมื่อได้ข้อมูลแล้วจึงนำมารวบรวม เพื่อจะได้วิเคราะห์ตามแนวทางที่จะแสดงออกได้อย่างตรงจุดและสังเคราะห์ออกมาโดยการกำหนดและรูปทรงและ โครงสร้างของภาพเป็นการควบคุมการแสดงออกด้วยทัศนธาตุให้เป็นไปตามแนวทางที่ต้องการ

3. การสร้างสรรค์ผลงานจริง

นำภาพร่างลายเส้นที่น่าพอใจแล้วมาขยายลงสีสร้างน้ำหนักและบรรยากาศ รวมทั้งแก้ปัญหาต่างๆพร้อมๆ กันไป เพื่อให้ผลทางการแสดงออกตรงตามความคิด อารมณ์และความรู้สึกได้มากที่สุด

4. การวิเคราะห์ผลงาน

เพื่อศึกษาถึงความแตกต่างและความสัมพันธ์ที่มีอยู่ในผลงานซึ่งเป็นการพัฒนาผลงานมาจากแนวคิดเดียวกัน การวิเคราะห์ผลงานศิลปะของตนเองนั้น เป็นสิ่งจำเป็นและมีความสำคัญ ที่ผู้สร้างสรรค์ควรปฏิบัติ เพราะจะทำให้เข้าใจผลงานของตัวเองมากยิ่งขึ้น เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาผลงานในขั้นต่อไป

ทัศนธาตุที่ใช้ในการสร้างสรรค์

ทัศนธาตุ (Visual Elements) ที่ข้าพเจ้าใช้ในการสร้างสรรค์ผลงานมีดังนี้

1. รูปทรง (Form) ในการสร้างสรรค์ผลงานของข้าพเจ้ารูปทรงเป็นสัญลักษณ์ในการสื่อความหมาย เกิดจากการนำรูปทรงเลขาคณิต อันได้แก่ สี่เหลี่ยม วงกลม ครึ่งวงกลม วงรี เกิดจากการเน้นด้วยขนาดของรูปทรงในแต่ละส่วนมีการใช้รูปทรงที่อิสระให้เป็นไปตามที่ตนเองได้จินตนาการไว้ และให้ผลงานแต่ละชิ้นมีขนาดของรูปทรงที่แตกต่างกันไปมีทิศทางที่กระจายกระจายลดหลั่นกันไป
2. เส้น (Line) เป็นทัศนธาตุที่นำมาใช้กำหนดขอบเขตของรูปทรง และเส้นจำนวนมากที่เกิดจากรอยพู่กันเป็นตัวควบคุมความรู้สึกทิศทางโดยรวมของชิ้นงานทั้งหมด
3. สีและน้ำหนักร (Colour Tone) ข้าพเจ้ากำหนดให้ความรู้สึกของผลงานเป็นสีวรรณะเย็น โดยใช้สีน้ำตาล สีเขียว สีฟ้า เป็นตัวเชื่อมความรู้สึกระหว่างชิ้นงานในชุดศิลปนิพนธ์ ค่าน้ำหนักอ่อนแก่ของภาพเกิดจากการเขียนสีทับบนพื้นสีน้ำตาลโดยรวม ให้พลังความรู้สึกของสีที่เกิดการตัดกันกับพื้นหลังสีน้ำตาล แต่เมื่อดูโดยรวมแล้วทำให้เกิดความรู้สึกกลมกลืนกันด้วยปริมาณของสีน้ำตาลและสีฟ้าที่เท่ากันโดยรวมภายในภาพ จึงทำให้งานดูไม่ขัดแย้งจนเกินไป และมีการใช้สีวรรณะร้อน เพื่อมาสร้างความขัดกันบ้างของสีในปริมาณที่เล็กน้อย ซึ่งเป็นส่วนช่วยเสริมให้รูปทรงมีพลังและความเด็ดขาดในการแยกรูปทรงออกจากพื้นหลัง
4. ลักษณะพื้นผิว (Texture) เกิดจากรอยวัสดุพื้นบ้านและการปูพื้นด้วยดินสอพองหลากหลายชั้นลดหลั่นกันไปรอยพู่กันที่ทับซ้อนของสีแตกต่างกัน ด้วยลักษณะผิวของเล็กระจุยเป็นส่วนใหญ่ส่งผลทางการรับรู้ด้วยการเห็น และความรู้สึกภายในใจได้อย่างน่าพอใจ
5. ที่ว่าง (Space) เป็นส่วนหนึ่งส่งเสริมรูปทรงและแผ่ขยายทางความหมายที่มีความเกี่ยวข้องของรูปทรง ที่ว่างส่วนใหญ่ใช้การประกอบรูปร่างและใช้สื่อทางวัสดุ
6. พื้นหลัง (Background) ข้าพเจ้าได้นำไม้กระดานที่ปูด้วยดินสอพองมาผสมผสานกับวัสดุเล็กระจุยพื้นบ้านเพื่อตามวัตถุประสงค์การใช้งานและให้ความหมายที่สอดคล้อง กับรูปทรง เป็นทัศนธาตุที่สร้างบรรยากาศให้แก่ภาพ

เทคนิควิธีการในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะนิพนธ์

ในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะนิพนธ์ชุด "แดนมนุสสาภูมิ" นี้ ทั้งเทคนิควิธีการที่ถูกเลือกนำมาใช้ก็เพื่อให้สอดคล้องกับแนวคิดและความสมบูรณ์สูงสุดของผลงาน ซึ่งเราสามารถลำดับขั้นตอนก่อนหลังได้ดังนี้

1. ในการเตรียมเฟรม โครงสร้างของเฟรมทำด้วยไม้กระดานอัด นำไม้กระดานอัดมาตัดตามแบบขนาดที่ต้องการ

2. การเตรียมพื้นหลังของผลงาน

2.1 นำไม้กระดานที่ตัดไว้ตามแบบที่ต้องการมาเตรียมไว้ นำดินสอพองผสมกาวลาเท็กซ์ทาทับบนไม้กระดานอัดที่เตรียมไว้ รอให้แห้งสนิทจึงดำเนินงานขั้นตอนต่อไป

2.2 นำกระดาษที่เตรียมไว้มาติดกาวลาเท็กซ์แล้วปะติด (Collage) ลงไป จากนั้นก็ทาทับด้วยดินสอพองอีกครั้ง รอให้แห้งแล้วทาไปอีก 3-4 ครั้ง บางพื้นที่ เพื่อสร้างพื้นผิวที่ลวดหลั่นกันไป จากนั้นเมื่อแห้งสนิทแล้ว นำสีน้ำดาลมาทารองพื้นทั่วทั้งเฟรมเพื่อต้องการให้เป็นสีพื้นหลังของงาน

3. ขั้นตอนการร่างภาพ

3.1 นำภาพร่างมาขยายลงบนพื้นหลังที่เตรียมไว้ ด้วยดินสอ จนได้ลายเส้นโครงสร้างของรูปทรงตามที่ต้องการ ซึ่งอาจเกิดการเปลี่ยนแปลงจากแบบร่างเล็กน้อยก็เพื่อความสมบูรณ์ของผลงาน

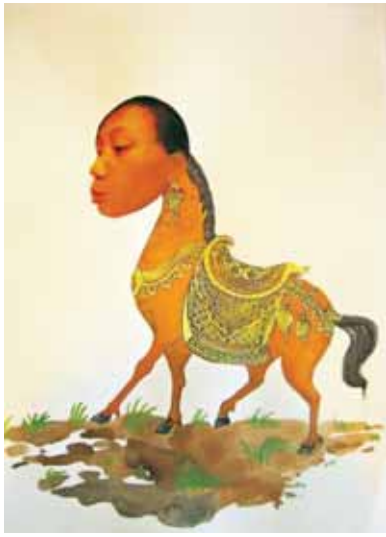
4. ขั้นตอนการสร้างผลงานด้วยสีอะครีลิคและสีฝุ่น

4.1 เมื่อร่างภาพเสร็จแล้วนำรูปถ่ายหน้าตัวเองมาติดกาวลาเท็กซ์แล้วปะติด (Collage) ลงไป จากนั้นก็นำสีฝุ่นมาเขียนบนรูปถ่ายเพื่อสร้างรายละเอียดของใบหน้า

4.2 เทคนิคการเขียนสีฝุ่น ข้าพเจ้าจะเขียนสีที่มีลักษณะการเติมพู่กันจะเป็นไปตามทิศทางตามที่กำหนดไว้และทิ้งร่องรอยของพู่กันไว้ตามขนาดที่เหมาะสมกับความงาม

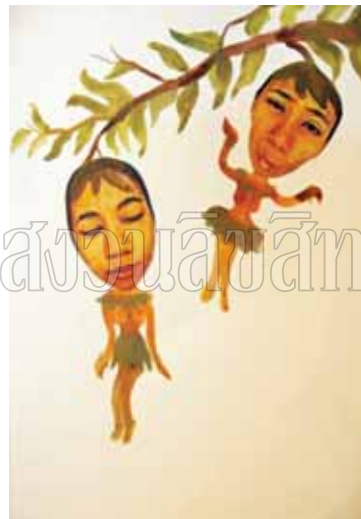
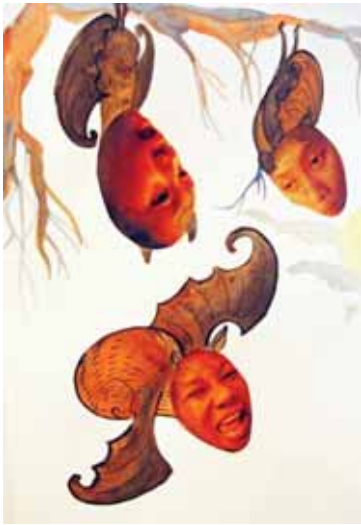
4.3 ข้าพเจ้ากำหนดน้ำหนักแสงและเงาตามความรู้สึกส่วนตัวโดยภาพรวมให้ความรู้สึกแบน

5. ขั้นตอนการติดตั้งผลงาน

มหาวิทยาลัยศิลปากร สอนศิลป์

ภาพที่ 3 ขั้นตอนการสร้างภาพร่างลงสีผลงานชุดศิลปนิพนธ์

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ภาพที่ 4 ภาพร่างลงสีผลงานชุดศิลปนิพนธ์

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ภาพที่ 5 การเตรียมพื้นหลัง

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ภาพที่ 6 ทาสีพื้นหลังของผลงาน

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ภาพที่ 7 ลงสีทีละส่วนของผลงาน ทำต่อเนื่องกันจนผลงานเสร็จสมบูรณ์

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนสิทธิ์

ภาพที่ 8 การติดตั้งผลงาน

การนำเสนอผลงานในลักษณะอินสตอลเลชัน (Installation art)

จากการสังเกตของข้าพเจ้า ทุกครั้งที่ได้เข้าชมผลงานศิลปะ ข้าพเจ้าจะมุ่งเข้าสู่ผลงานเป็นสำคัญ ยกเว้นผลงานที่เป็นศิลปะสตอลเลชัน (Installation art) จึงจะกวาดสายตาภาพรวมก่อนที่จะเก็บรายละเอียด ดูการจัดการกับพื้นที่ ความคุ้นชินกับการเห็นภาพผลงานติดบนผนังเป็นแนวแถวอย่างมีระเบียบนำผู้ชม ให้เผชิญกับภาพในระดับสายตา เป็นการลากสายตามาเฉพาะภาพทั้งสิ้น ทำให้ข้าพเจ้าคิดว่า การติดภาพบนผนังที่มีการเว้นห่างกันมากกว่าที่เคยเห็นๆ มาจนเกิดการสังเกตได้ ลักษณะนี้ให้ความรู้สึกผ่อนคลายมากขึ้น พื้นที่ว่างกว้างๆ สะอาดๆ ล้อมรอบผลงาน แทนที่ผลงานนั้นๆ ลอยค้ำ เคว้งคว้างหรือ หลุดหลง หากแต่กลับทำให้เกิดความโดดเด่นแสดงตัวเองชัดเจน จึงดึงสายตาได้ดียิ่ง และข้าพเจ้าเห็นว่าผนังมิใช่เพียงพื้นที่รองรับผลงานเท่านั้นหากแต่เป็นส่วนหนึ่งของผลงาน

การนำเสนอผลงานของข้าพเจ้าเป็นการนำเสนอจิตรกรรมสองมิติทั้งหมดจะถูกทำการจัดการบนผนัง ราวกับการจัดองค์ประกอบศิลป์ ผนังขาวเป็นเสมือนพื้นที่ว่างของกระดาษขาวขนาดใหญ่ที่ทำงานร่วมกับ รูปทรงเรขาคณิตและรูปทรงอิสระซึ่งเป็นชิ้นงานจิตรกรรมขนาดต่างๆ จัดวางใกล้ ไกล สูงต่ำ สร้างจังหวะ รับส่งกันไป มีการจัดวางที่กระจัดกระจาย พื้นที่ขาวของผนังจึงมิได้เป็นเพียงขอบเขตล้อมรอบแต่ได้ทำหน้าที่เป็นตัวยึดโยงชิ้นงานดึงและส่งสายตาผู้ชมจากรูปทรงที่มีรายละเอียดน่าสนใจหนึ่งไปสู่อีกรูปทรงหนึ่งอย่างน่าสนใจมากยิ่งขึ้น

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ภาพที่ 9 การนำเสนอผลงานแบบที่ 1

ภาพที่ 10 การนำเสนอผลงานแบบที่ 2

มหาวิทยาลัยศิลปากร ส่วนลิขสิทธิ์

ภาพที่ 11 การนำเสนอผลงานแบบที่ 3

ภาพที่ 12 การนำเสนอผลงานแบบที่ 4

มหาวิทยาลัยศิลปากร ส่วนลิขสิทธิ์
ภาพที่ 13 การนำเสนอผลงานแบบที่ 5

ภาพที่ 14 การนำเสนอผลงานแบบที่ 6

ภาพที่ 15 การนำเสนอผลงานแบบที่ 7
มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ภาพที่ 16 การนำเสนอผลงานแบบที่ 8

ภาพที่ 17 การนำเสนอผลงานแบบที่ 9

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ภาพที่ 18 การนำเสนอผลงานแบบที่ 10

ภาพที่ 19 การนำเสนอผลงานแบบที่ 11

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ภาพที่ 20 การนำเสนอผลงานแบบที่ 12

ภาพที่ 21 การนำเสนอผลงานแบบที่ 13

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ภาพที่ 22 การนำเสนอผลงานแบบที่ 14

ภาพที่ 23 การนำเสนอผลงานแบบที่ 15

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ภาพที่ 24 การนำเสนอผลงานแบบที่ 16

บทที่ 4

การสร้างสรรค์และพัฒนาผลงาน

ผลงานสร้างสรรค์ศิลปนิพนธ์หัวข้อ “แดนมูสสาภูมิ” นี้ เป็นการสร้างผลงานทั้งในรูปแบบ เนื้อหา เทคนิค ทั้งหมดจากอิทธิพลและพัฒนาจากผลงานเมื่อครั้งกำลังศึกษาชั้นปีที่ 3 ซึ่งเป็นการค้นพบ แนวความคิดรูปแบบและวิธีการแสดงออกทางศิลปะที่มีลักษณะเฉพาะตน

ผลงานที่สร้างสรรค์ในขณะที่ศึกษาในชั้นปีที่ 3

ภาพที่ 25 ชื่อผลงาน “หนี่”

ขนาด 100 x 140 ซม.

เทคนิค วัสดุผสม

ผลงาน “หนี” นี้เป็นจุดเริ่มแรกที่ทำให้ข้าพเจ้าได้ค้นพบวัสดุและรูปแบบ เป็นงานที่นำวัสดุท้องถิ่น ซึ่งได้แก่ เสื้อกระดาษ และผ้าถุงลวดลายมีความสอดคล้องกับเนื้อหาสาระและเรื่องราวที่ข้าพเจ้าต้องการนำเสนอ เรื่องราวบนงานชิ้นนี้เป็นเรื่องราวของกนิษฐิ์ ในจินตนาการส่วนตัวของข้าพเจ้า กำลังวิ่งหนีคางคกที่ตามไล่กัด ในป่าหิมพานต์ ด้วยเทคนิควิธีการสาน มีเสื้อกระดาษเป็นพื้นหลังมารองรับกับผ้าถุงที่นำมาสานเข้าด้วยกัน เนื่องจากผ้าถุงมีลวดลายพรรณพฤกษา ข้าพเจ้าใช้ลวดลายเหล่านี้มาเชื่อมต่อระหว่างพื้นเสื้อกระดาษ โดยปล่อยให้เป็นไปตามลายสานของเสื้อ เพื่อให้ลายนั้นมีที่อยู่และเกิดความหมายในตัวของมันเอง

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ผลงานต่อมา "แห่ผ้าขึ้นธาตุ" ยังคงมีเทคนิคที่เหมือนเดิม แต่เนื้อหานั้นข้าพเจ้าได้เปลี่ยนเป็นเรื่องราว ประเพณีไทยทางภาคใต้ ซึ่งเป็นบ้านเกิดของข้าพเจ้า นำประเพณีวันมาฆบูชาชาวจังหวัดนครศรีธรรมราชมี ขบวนแห่ผ้าถวายพระบรมธาตุอันศักดิ์สิทธิ์ซึ่งบรรจุพระบรมสารีริกธาตุ แสดงให้เห็นถึงความศรัทธา ความ สามัคคีของผู้คนที่รวมใจกันมาร่วมขบวนแห่ผ้า ข้าพเจ้าจึงนำสื่อกระจูดมาสานกับผ้าถุงเพื่อสื่อให้เห็นถึง การประสานกัน รวมกัน สามัคคี เพื่อให้สอดคล้องกับเนื้อหาเรื่องราวที่ข้าพเจ้าต้องการนำเสนอ

ภาพที่ 26 ชื่อผลงาน "แห่ผ้าขึ้นธาตุ"

ขนาด 110 x 180 ซม.

เทคนิค วัสดุผสม

ผลงานที่สร้างสรรค์ในขณะที่ศึกษาชั้นปีที่ 4

ต่อมาข้าพเจ้าก็ได้เริ่มทดลองงานขึ้นมาใหม่ โดยการนำต้นกระจูดที่มีลักษณะเป็นผลงานจิตรกรรมที่ผสมผสานกับวัสดุสองมิติถึงสามมิติ ผลงาน จังหะและลีลา ชั้นนี้ข้าพเจ้าต้องการใช้วัสดุกระจูดเพียงอย่างเดียวเพื่อให้เกิดความหมายและเรื่องราวในตัวของตัวเอง

ภาพที่ 27 ชื่อผลงาน จังหะและลีลา,

เทคนิค กระจูด

ขนาด 150x150 ซม.

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ภาพที่ 28 ชื่อผลงาน สาน ลี้อ สาน
ขนาด 180 x 180 ซม.
เทคนิค กระจูด

มหาวิทยาลัยศิลปากร ส่วนศิลปกรรม

ภาพที่ 29 ชื่อผลงาน สานกัน

ขนาด 100 x 250 ซม.

เทคนิค กระจูด

ผลงานทั้งสามชิ้นนี้ ข้าพเจ้าได้เปลี่ยนแนวคิด และต้องการให้เห็นความเป็นกระจุกให้มากขึ้น จะเห็นได้ว่าผลงานจิตรกรรมที่ผสมผสานกับวัสดุสองมิติถึงสามมิติ วัสดุที่ใช้เป็นสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติที่ล้อมรอบตัวเราอยู่ในชีวิตประจำวัน ต้นกระจุกซึ่งเป็นพืชจำพวกกกมีลักษณะลำต้นกลมสีน้ำตาลมีดอกเป็นกระจุกแน่นคล้ายดอกกระเทียม ผลงานชิ้นนี้มีลักษณะการรับรู้ประกอบด้วย โครงสร้างของลำต้นกระจุกเป็นหลักที่เราสามารถมองเห็นถึง โครงสร้างทางธรรมชาติรับรู้ด้วยประสาทสัมผัสด้วยการเห็น เกิดการประสานกันของต้นกระจุกที่มีลักษณะกลมและแบนซึ่งเป็นการสานที่มีลักษณะถี่เกิดการสาน สอด ปะทะกันระหว่างลำต้นกลมและความแบนระนาบของเลื้อยกระจุกผสมผสานระหว่างความเป็น สองมิติ ถึง สามมิติ เข้าด้วยกันเป็นการสร้างสรรค์ผลงาน โดยนำความเป็นเอกภาพของทัศนธาตุแสดงออกทาง เส้น น้ำหนักอ่อนแก่ของลำต้น ที่ว่าง สี ลักษณะผิวเรียบ รูปทรงให้ความพอใจต่อความรู้สึกสัมผัสได้

ผลงานชิ้นนี้มีการจัดองค์ประกอบ การจัดวางรูปทรงโดยการนำวัสดุผสมได้แก่ กระจุก การจัดวางรูปทรงงานชิ้นนี้เป็นการจัดองค์ประกอบรูปทรงอิสระ เป็นการจัดองค์ประกอบโดยนำเส้นของต้นกระจุกเป็นหลักโดยใช้เส้นเกิดการทับซ้อนกันอย่างเป็นเอกภาพเส้นของกระจุกที่มีระนาบสองมิติบางเส้นก็มีลักษณะนูนออกมาเป็นลักษณะถึงสามมิติ เป็นการนำเส้นนำสายตาไปในทิศทางอิสระ สร้างน้ำหนักด้วยสีน้ำตาลอ่อนเข้มของลำต้นและเกิดการทับซ้อนกันนำมาจัดวางบนพื้นบนแผ่นไม้สีเหลี่ยมมีลักษณะสองมิติ มีการใช้สีน้ำตาลอ่อนเข้มของลำต้น เพื่อสร้างน้ำหนักให้แก่งาน โดยนำทัศนธาตุมาร่วมกันเกิดการผสมผสานกันของสีและรูปทรงของตัววัสดุได้อย่างลงตัว เราจะเห็นรูปทรงลำต้นกระจุกขนาดใหญ่บ้างเล็กบ้างจากโคนถึงปลายที่มีลักษณะไม่เท่ากัน การใช้เส้นมาเป็นองค์ประกอบในงาน โดยใช้เส้นตรง เฉียง โค้งผสมผสานกันเกิดการรวมตัวและกระจายของเส้นอย่างน่าสนใจเป็นการนำเส้นมาผสมผสานกับงานที่เป็นสองมิติถึงสามมิติเข้าด้วยกัน เส้นจึงสามารถบอกถึงลักษณะอารมณ์เป็นส่วนตัวของข้าพเจ้า เปลี่ยนแปรหลายแบบ เป็นเส้นที่มีลักษณะ หนา บาง ในผลงานชิ้นนี้เป็นการจัดองค์ประกอบเป็นกลุ่มก้อน และมีการกระจายของเส้น ได้อย่างลงตัว

ผลงานต่อมาเป็นผลงานชุด “ไตรภูมิ” ข้าพเจ้าได้เปลี่ยนแปลงการจัดองค์ประกอบ การจัดวางรูปทรง โดยผลงานก่อนหน้าเป็นการจัดองค์ประกอบโดยนำเส้นของต้นกระจุคเป็นหลักเส้นที่เกิดการทับซ้อนกัน อย่างเป็นเอกภาพเส้นของกระจุคที่มีระนาบสองมิติบางเส้นก็มีลักษณะนูนออกมาเป็นลักษณะกึ่งสามมิติ เป็นการใช้เส้นนำสายตาไปในทิศทางอิสระ ซึ่งเป็นช่วงเชื่อมต่อความคิดและการแสดงออกที่ชัดเจน จึงทำให้รูปแบบของการสร้างสรรค์ผลงานยังคงวัสดุเดิมแต่จะให้ความสำคัญกับการศึกษาค้นคว้าทางด้านรูปทรง และเทคนิค วิธีการเพิ่มเติม โดยการนำต้นกระจุคมาตัดชิ้นส่วนเป็นชิ้นเล็กๆ ประกอบกันเป็นรูปทรง บางรูปทรงก็สร้างขึ้นใหม่จากจินตนาการส่วนตัว โคนอาศัยพื้นฐานทางศคคความเชื่อเรื่องไตรภูมิเป็นตัวกำหนดขอบเขตการสร้างสรรค์รูปทรง

ภาพที่ 30 ชื่อผลงาน “ไตรภูมิ”

ขนาด 160x160 ซม. , 140 x 140 ซม. , 100 x 150 ซม. ,

เทคนิค กระจุค

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ภาพที่ 31 รายละเอียดของผลงาน

มหาวิทยาลัยศิลปากร ส่วนอนุรักษ์

ภาพที่ 32 รายละเอียดของผลงาน

การสร้างสรรค์ผลงานศิลปนิพนธ์

ในการดำเนินงานศิลปนิพนธ์ข้าพเจ้าได้สร้างสรรค์ผลงานที่มีแนวทางต่อเนื่องจากผลงานชุดก่อนศิลปนิพนธ์ เป็นการรวบรวมความคิด เทคนิค วิธีการ มาแสดงออกในลักษณะจิตรกรรม 2 มิติให้ตรงตามความมุ่งหมาย เพื่อสรุปความคิดและการแสดงออกทางศิลปะของข้าพเจ้าในช่วงที่ได้ศึกษาค้นคว้าเพียงระยะเวลาหนึ่งเท่านั้น ซึ่งพอจะสรุปได้คือ ข้าพเจ้านำความคิดความเชื่อเรื่อง "ไตรภูมิ" ในแดนมนุสสาภูมิมาเป็นแนวความคิดในการสร้างสรรค์ผลงาน โดยใช้เทคนิควิธีการจากการเขียนภาพจิตรกรรมไทยประเพณีผสมผสานกับวัสดุพื้นถิ่น

สิ่งที่ปรากฏในผลงานศิลปนิพนธ์ชุดนี้ คือ วิธีการสร้างรูปทรง (Form) ในการสร้างสรรค์ผลงานของข้าพเจ้ารูปทรงเป็นสัญลักษณ์ในการสื่อความหมาย เกิดจากการนำรูปทรงเลขาคณิต อันได้แก่ สี่เหลี่ยม วงกลม ครึ่งวงกลม วงรี เป็นแผ่นดินมนุษย์ทั้ง 4 ทวีป อยู่ทางทิศเหนือ 1 ทิศตะวันออก 1 ทิศตะวันตก 1 และทิศใต้ 1 แต่ละทวีปจะมีเกาะเล็กเกาะน้อยเป็นบริวารล้อมรอบอีกหลายเกาะ ซึ่งวิธีการสร้างรูปทรงแต่ละเกาะข้าพเจ้าได้นำรูปทรงอิสระมาใช้ในการสร้างสรรค์ผลงาน เกิดจากการเน้นด้วยขนาดของรูปทรงในแต่ละส่วนมีการใช้รูปทรงที่อิสระให้เป็นไปตามที่ตนเองได้จินตนาการไว้ และให้ผลงานแต่ละชิ้นมีขนาดของรูปทรงที่แตกต่างกันไปมีทิศทางที่กระจัดกระจายลดหลั่นกันไป เส้น (Line) เป็นทัศนธาตุที่นำมาใช้กำหนดขอบเขตของรูปทรง และเส้นจำนวนมากที่เกิดจากรอยพู่กันเป็นตัวควบคุมความรู้สึกทิศทางโดยรวมของชิ้นงานทั้งหมด สีและน้ำหนัก (Colour Tone) ข้าพเจ้ากำหนดให้ความรู้สึกของผลงานเป็นสีวรรณะเย็น โดยใช้สีน้ำตาล สีเขียว สีฟ้า เป็นตัวเชื่อมความรู้สึกระหว่างชิ้นงานในชุดศิลปนิพนธ์ ค่าน้ำหนักอ่อนแก่ของภาพเกิดจากการเขียนสีทับบนพื้นสีน้ำตาลโดยรวม ให้พลังความรู้สึกของสีที่เกิดการตัดกันกับพื้นหลังสีน้ำตาล แต่เมื่อดูโดยรวมแล้วทำให้เกิดความรู้สึกกลมกลืนกันด้วยปริมาณของสีน้ำตาลและสีฟ้าที่เท่ากันโดยรวมภายในภาพ จึงทำให้งานดูไม่ขัดแย้งจนเกินไป และมีการใช้สีวรรณะร้อน เพื่อมาสร้างความขัดกันบ้างของสีในปริมาณที่เล็กน้อย ซึ่งเป็นส่วนช่วยเสริมให้รูปทรงมีพลังและความเด็ดขาดในการแยกรูปทรงออกจากพื้นหลัง ลักษณะพื้นผิว (Texture) เกิดจากรอยวัสดุพื้นบ้านและการปูพื้นด้วยดินสอพองหลากหลายชั้นลดหลั่นกันไปรอยพู่กันที่ทับซ้อนของสีแตกต่างกัน ด้วยลักษณะผิวของสื่อกระจัดเป็นส่วนใหญ่ส่งผลทางการรับรู้ด้วยการเห็น และความรู้สึกภายในใจได้อย่างน่าพอใจ ที่ว่าง (Space) เป็นส่วนหนึ่งส่งเสริมรูปทรงและแฝงนัยยะทางความหมายที่มีความเกี่ยวข้องของรูปทรง ที่ว่างส่วนใหญ่ใช้การประกอบรูปร่างและใช้สื่อทางวัสดุ

แนวเรื่องที่ข้าพเจ้านำมาเสนอในผลงานชุดนี้คือ เป็นเรื่องไตรภูมิ ที่กล่าวถึงดินแดนมนุษยสามัญไว้ ข้าพเจ้าต้องการนำเสนอเรื่องราวเหล่านี้ ด้วยการถ่ายทอดความคิด ความรู้สึก ด้วยใบหน้าของตนเอง เป็นการแสดงสาระในด้านแปลกพิสดารที่มีลักษณะเหนือความเป็นจริง เพื่อผลทางความรู้สึกส่วนตนและค้นหาความลงตัว และความพอดีระหว่างการประดิษฐ์เพิ่มเติมผสมผสานระหว่างพีชพันธุ์ กับสรรพสัตว์ทั้งปวง ทำให้เกิดการแสดงออกทางรูปทรงในอุดมคติของข้าพเจ้าเพื่อสร้างความสนุกสนานทางอารมณ์ความรู้สึกส่วนตัวในเนื้อหาเรื่องราว อันเป็นสาระของความแปลกประหลาด น่าอัศจรรย์ได้เป็นอย่างดี จึงนำความรู้สึกนี้มาถ่ายทอดเป็นผลงานศิลปนิพนธ์ชุด “แดนมนุษยสามัญ”

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ภาพที่ 33 ภาพผลงานชุดศิลปนิพนธ์

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ภาพที่ 34 ภาพผลงานชุดศิลปนิพนธ์

มหาวิทยาลัยศิลปากร - สถาบันศิลปศึกษา

ภาพที่ 35 รายละเอียดผลงานนุรวิทเททวิป
ขนาด 160 x 160 ซม.
เทคนิค วัสดุผสม

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ภาพที่ 36 รายละเอียดผลงานอมร โขยานทวีป

ขนาด 160 x 80 ซม.

เทคนิค วัสดุผสม

มหาวิทยาลัยศิลปากร คณะศิลปกรรมศาสตร์

ภาพที่ 37 รายละเอียดผลงานชมพู่ทวีป
ขนาด 110 x 170 ซม.
เทคนิค วัสดุผสม

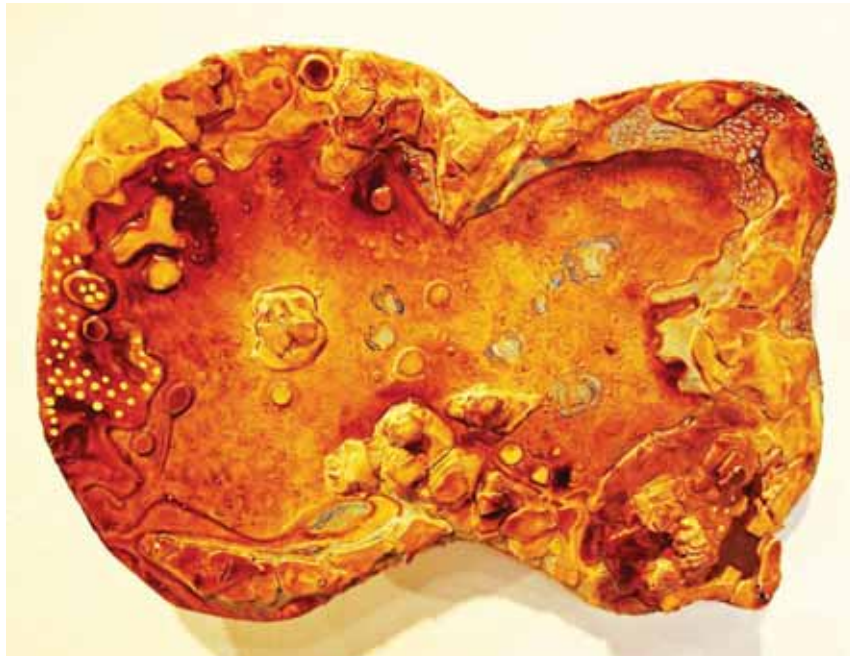

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนเลียบสิทธิ์

ภาพที่ 38 รายละเอียดผลงานอุดตรรูทวิป

ขนาด 140x140 ซม.

เทคนิค วัสดุผสม

มหาวิทยาพยาธิสรีดปากกร สงวนลิขสิทธิ์

ภาพที่ 39 ภาพเกาะบริวารที่อยู่ล้อมรอบทวีปทั้งสี่ทวีป

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ภาพที่ 40 ภาพแกะบรืวารที่อยู่ล้อมรอบทวิปทั้งสี่ทวิป

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ภาพที่ 41 ภาพเกาะบริวารที่อยู่ล้อมรอบทวีปทั้งสี่ทวีป

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ภาพที่ 42 ภาพแกะบริวารที่อยู่ล้อมรอบทวิปทั้งสี่ทวิป

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ภาพที่ 43 ภาพเกาะบริวารที่อยู่ล้อมรอบทวีปทั้งสี่ทวีป

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงขลาวิทยาเขต

ภาพที่ 44 ภาพเกาะบริวารที่อยู่ล้อมรอบทวีปทั้งสี่ทวีป

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ภาพที่ 45 ภาพเกาะบริวารที่อยู่ล้อมรอบทวิปทั้งสี่ทวิป

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ภาพที่ 46 ภาพเกาะบริวาร์ที่อยู่ล้อมรอบทวีปทั้งสี่ทวีป

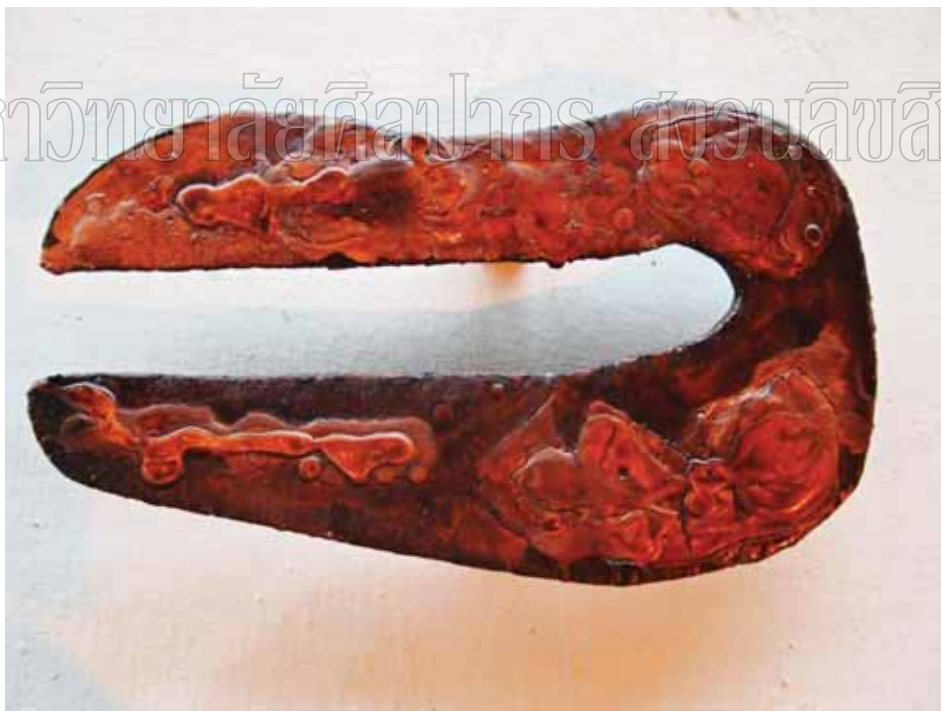
มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ภาพที่ 47 ภาพแกะบรืวารที่อยู่ล้อมรอบทวีปทั้งสี่ทวีป

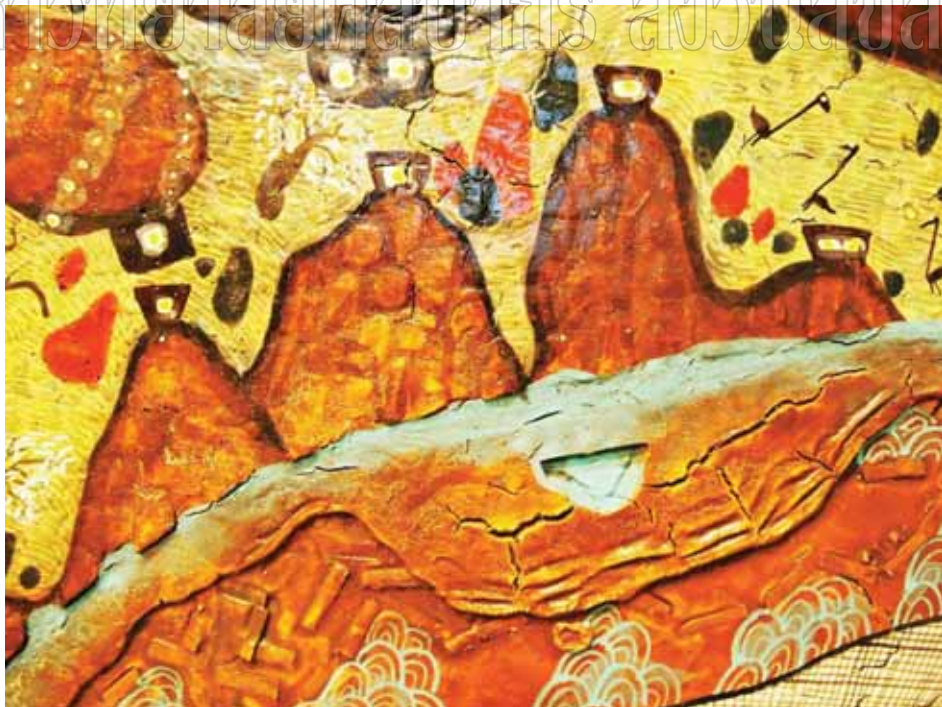
มหาวิทยาลัยศิลปากร ส่วนนิพนธ์

ภาพที่ 48 ภาพเกาะบริวารที่อยู่ล้อมรอบทวีปทั้งสี่ทวีป 20

บทกวีทศกัณฐ์ศึกพาดกร สงวนเคียบสิทธิ์

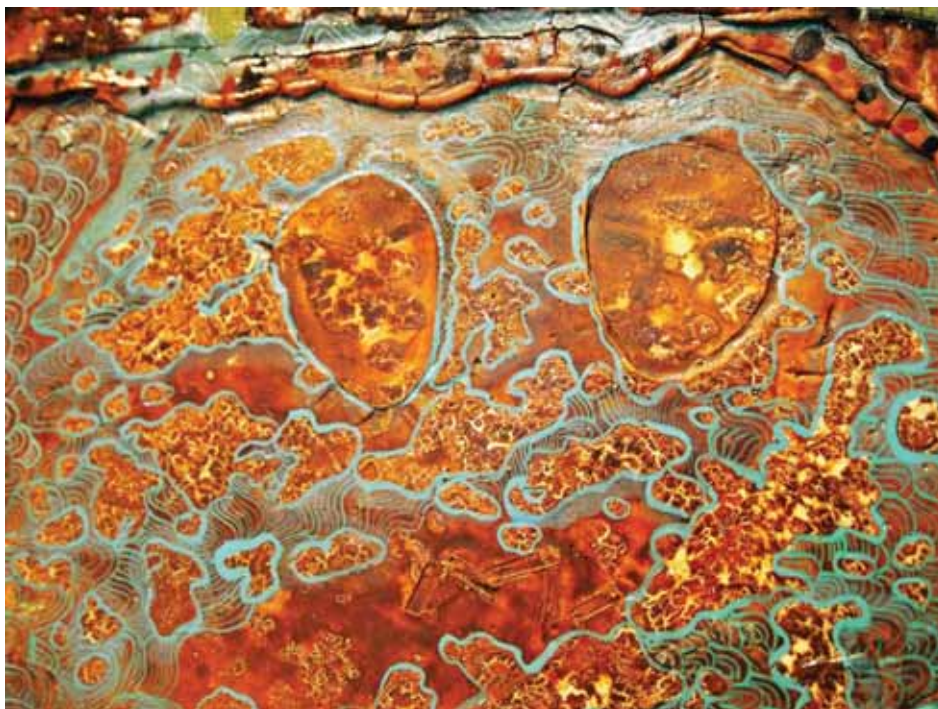
ภาพที่ 49 รายละเอียดผลงานชุดศิลปนิพนธ์

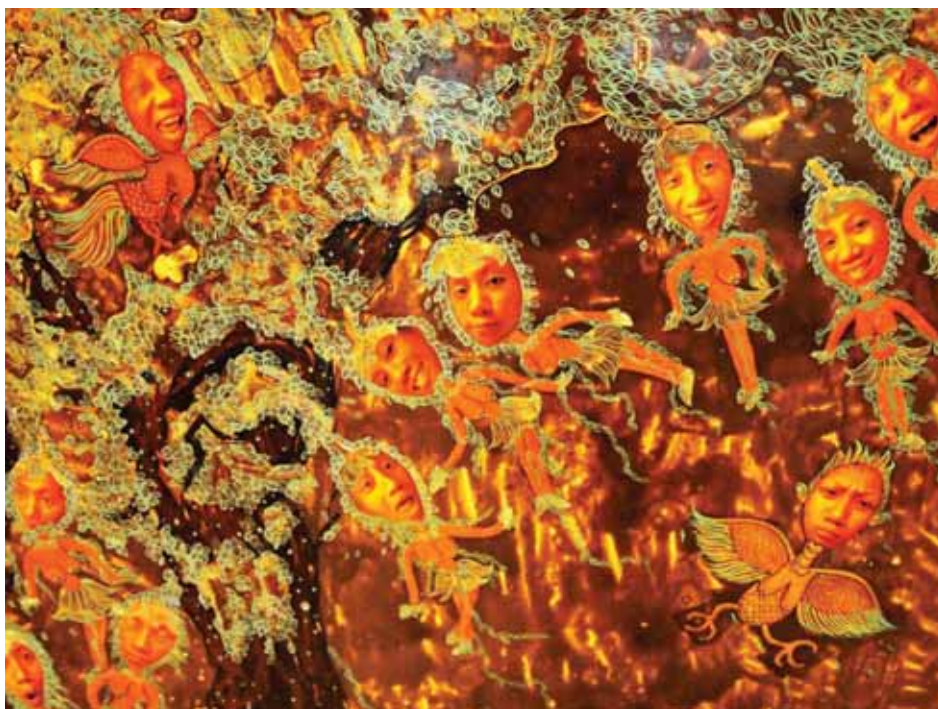
มหาวิทยาลัยศิลปากร งามนลินทร์

ภาพที่ 50 รายละเอียดผลงานชุดศิลปนิพนธ์

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ภาพที่ 51 รายละเอียดผลงานชุดศิลปนิพนธ์

มหาวิทยาลัยศิลปากร ส่วนบัณฑิต

ภาพที่ 52 รายละเอียดผลงานชุดศิลปนิพนธ์ 8

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ภาพที่ 53 รายละเอียดผลงานชุดศิลปนิพนธ์

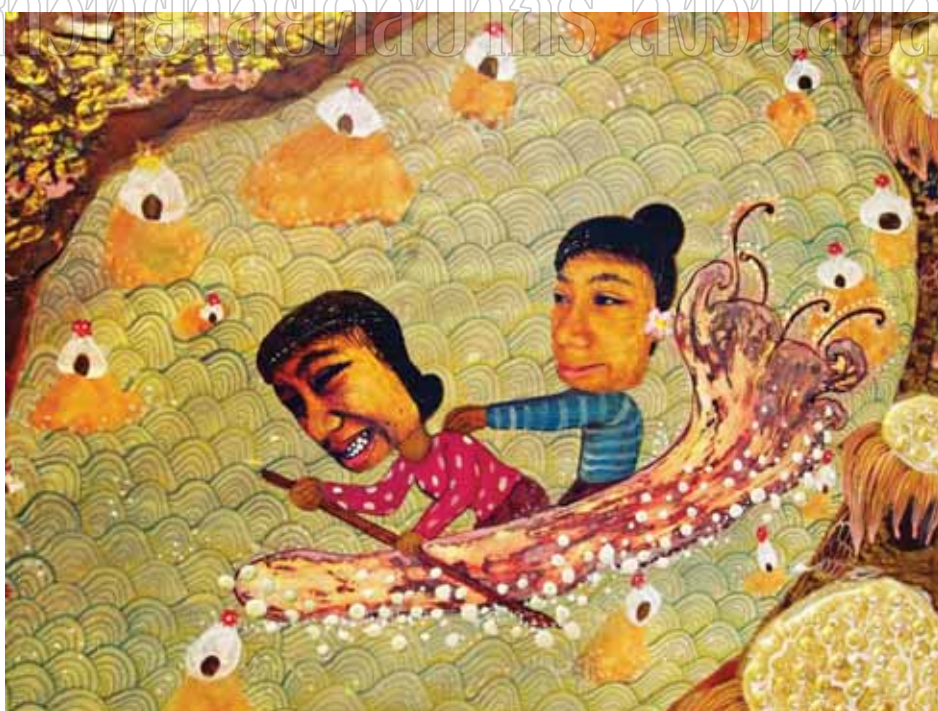
มหาวิทยาลัยศิลปากร ส่วนศิลปกรรม

ภาพที่ 54 รายละเอียดผลงานชุดศิลปนิพนธ์

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ภาพที่ 55 รายละเอียดผลงานชุดศิลปนิพนธ์ 14

บทที่ 5 สรุป

ข้าพเจ้าได้สร้างสรรค์ผลงานโดยนำเอาความคิดและแรงบันดาลใจมาจากคติความเชื่อเรื่อง "ไตรภูมิ" ทางพระพุทธศาสนา ซึ่งได้อธิบายถึงดินแดนมนุสสาภูมิไว้อย่างพิสดาร ด้วยความประทับใจในเนื้อหาเรื่องราวที่สนุกสนาน มีสิ่งแปลกมหัศจรรย์มากมาย อีกทั้งยังแฝงไปด้วยแง่คิดให้มนุษย์สร้างจิตสำนึกที่ดีงามตั้งอยู่ในศีลธรรม เรื่องราวเหล่านี้เป็นอุดมคติทางความเชื่อที่อยู่บนพื้นฐานของความจริง ซึ่งข้าพเจ้าพอที่จะฝันจินตนาการถึงโลกของความสุขได้มาเป็นสื่อในการแสดงออกด้วยกระบวนการคิดและกรรมวิธีทางทัศนศิลป์ โดยพัฒนารูปแบบที่มีลักษณะเฉพาะตน สร้างจินตนาการเป็นรูปทรงใหม่เป็นส่วนหนึ่งในผลงานโดยใช้เทคนิควิธีการจากการเขียนภาพจิตรกรรมไทยประเพณีผสมผสานกับวัสดุพื้นถิ่น

จากประสบการณ์ในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปนิพนธ์นี้ ข้าพเจ้าได้นำมาวิเคราะห์และแก้ไขปรับปรุง จึงมองเห็นการพัฒนาการด้านต่างๆ ของการสร้างสรรค์ผลงานนำไปสู่การแสดงออกที่ชัดเจน ทั้งทางด้านแนวความคิดและกระบวนการสร้างสรรค์ การสื่ออารมณ์ และความรู้สึก ทั้งนี้เพื่อให้ผลงานบรรลุตามวัตถุประสงค์ และเป็นแนวทางใหม่ในการสร้างสรรค์ ผลงานในชั้นต่อไปให้ดียิ่งขึ้น และได้เผยแพร่คุณค่าในการสร้างสรรค์งานจิตรกรรมไทยประเพณีแก่ประชาชนทั่วไปที่สนใจและรักในงานศิลปะ

ข้าพเจ้าหวังเป็นอย่างยิ่งว่า งานศิลปนิพนธ์จากไตรภูมิวรรณคดีทางพระพุทธศาสนา การนำเรื่องราวของมนุษย์จากทวีปทั้งสี่มาเสนอให้เห็นถึงทัศนคติทางความเชื่อของมนุษย์ในอดีตที่ผ่านมา มีวิถีชีวิตนั้นผูกพันมากไปกว่าสภาพแวดล้อมที่เป็นอยู่ อย่างน้อยที่สุดทัศนคติความเชื่อเรื่องต่างๆนั้น ก็เป็นคติเตือนใจสั่งสอนให้มนุษย์ ประกอบคุณงามความดี แสวงหาความสุขที่เกื้อกูลกัน ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ความสมดุลของชีวิตกับธรรมชาติแวดล้อมยังเป็นปัจจัยสำคัญ ต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ในโลกปัจจุบัน

บรรณานุกรม

พิชญ์ สุภณิมิต. ปริศนาแห่งหิมพานต์. กรุงเทพฯ: อมรินทร์, 2550.

เสถียร โกเศศ. เล่าเรื่องในไตรภูมิ. พระนคร: สำนักพิมพ์คลังวิทยา, 2518.

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ประวัติการศึกษา

ชื่อ- นามสกุล นางสาวปิ่นกมล แสงแก้ว / Pinkamon Seangkeaw
 วันเดือนปีเกิด 14 สิงหาคม 2530
 ที่อยู่ 738/7 หมู่ 12 ต. ร่อนพิบูลย์ อ.ร่อนพิบูลย์ จ.นครศรีธรรมราช 80130

ประวัติการศึกษา - วิทยาลัยช่างศิลป์นครศรีธรรมราช
 - ศิลปบัณฑิต (ภาควิชาศิลป์ไทย) คณะจิตรกรรมประติมากรรมและภาพพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

ประวัติการแสดงผลงาน

2544 ร่วมแสดงศิลปกรรมศิลปะเด็กและเยาวชนฟิลิปปส์ ครั้งที่ 19
 2545 ร่วมแสดงนิทรรศการศิลปะเด็กนานาชาติ 32 Pentel Award 2002
 2545 ร่วมแสดงศิลปกรรมศิลปะเด็กและเยาวชนฟิลิปปส์ ครั้งที่ 20
 2552 ร่วมแสดงบัวหลวง ครั้งที่ 31
 2552 ร่วมแสดงศิลปกรรมร่วมสมัยของศิลปินรุ่นใหม่ ครั้งที่ 26
 2552 ร่วมแสดงนิทรรศการ Reflect of voices ณ หอศิลป์กรุงเทพมหานคร
 2553 ร่วมแสดงนิทรรศการ จินตนาการจากศิลปะไทย ณ ธนาคารไทยพาณิชย์
 2553 ร่วมแสดงนิทรรศการศิลปะไทย (Thai art Exhibition) โดยนักศึกษาวิชาภาควิชาศิลปะไทย คณะจิตรกรรม ประติมากรรมและภาพพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

เกียรติประวัติ

2545 รางวัลเหรียญทอง การประกวดวาดภาพจินตนาการทางวิทยาศาสตร์ ระดับม.ต้น
 2548 รางวัลรองชนะเลิศอันดับ 3 โครงการรณรงค์เด็กและเยาวชนไม่สูบบุหรี่ กรมสรรพสามิต กระทรวงการคลัง
 2548 รางวัลรองชนะเลิศอันดับ 2 สาขาวิชาภาพพิมพ์ การแสดงผลงานนักศึกษาวิทยาลัยช่างศิลป์นครศรีธรรมราช
 2553 ได้รับทุนการศึกษาโดยคุณ เมธิณี ชารวณิช

